

LÄNSI-UUDENMAAN ALUEOPAS

ELÄMYKSIÄ, HISTORIAA
JA NÄHTÄVYYKSIÄ

TERVETULO!

Suomenlahden uloimmalla niemellä sijaitseva kaupunki syntyi merestä. Hangosta sopivana satamapaikkana on mainintoja jo 1200-luvun lopulta. Meren läheisyys on merkinnyt myös uhkaa sotien aikana, etenkin sen jälkeen kun Venäjän tsaari Pietari Suuri 1700-luvun lopussa hahmotteli suunnitelmat juuri perustetun Pietarin turvallisuuden takaavista, Suomenlahden molemmille puolelle rakennettavista merilinnoituksista.

Maamme elinkeinoelämä kehittyi vauhdilla 1800-luvun puolenvälin jälkeen. Laivaliikenteen loppuminen talviajaksi jäiden tultua oli ongelma, joten katseet kohdistuivat Suomen eteläosassa sijaitsevaan Hankoon, missä jäättömiä päiviä oli eniten, eikä meri edes jäänyt leutojen talvien aikana. Toimivan sataman edellytys oli kuitenkin rautatie. Kun molemmat oli saatu rakennettua, perustettiin Hangon kaupunki vuonna 1874.

Nykyisin Hanko on viihtyisä, kehittyvä pikkukaupunki, jossa on lähes 10 000 asukasta, kukoistava satama, suurenmoinen luonto, yli 30 kilometriä hiekkarantoja ja jolla on sekä mielenkiintoisia että dramaattisia piirteitä sisältävä menneisyys. Vastaperustetusta kaupungista tuli arvostettu kylpyläkaupunki, ja vuoteen 1917 asti monet vieraista tulivat Venäjältä. Talvisodan jälkeen Hanko oli lähes kahden vuoden ajan Neuvostoliiton miehittämä.

KOE HANGOSSA:

- Bengtskär, *kortti 2*
- Neljän Tuulen Tupa, *kortti 3*
- Hauensuoli, *kortti 4*
- Hangon Kylpyläpuisto, *kortti 5*
- Hangon Rintamamuseo, *kortti 6*
- Hangon kirkko, *kortti 7*
- Hangon Museo, *kortti 8*
- Hangon ortodoksinen kirkko, *kortti 9*
- Hangon vesitorni, *kortti 10*
- Lappohjan kirkko, *kortti 11*
- Mini-Lilium, *kortti 12*
- Neuvostomonumentti, *kortti 13*
- Täktomin kappeli, *kortti 14*
- Länsisatama, *kortti 15*

...ja paljon muuta! Lisätietoja ja aukioloajat kaupungin oivallisesta matkailuoppaasta ja kaupungin kotisivuilta.

Valokuva: Olli Hassinen /
Bengtskärin kotisivu

Saaristomeren uloimmalla luodolla, 25 kilometriä Hangosta lounaaseen, kohoaa ylväs kivirakennus Bengtskärin majakka. Majakka on rakennettu luodolta louhitusta graniitista, ja sen tehtävänä oli näyttää tietä merenkulkijoille petollisilla vesillä merialueella, missä Itämeri muuttuu Suomenlahdeksi. Bengtskärin majakka kohoaa 52 metriä merenpinnan yläpuolelle ja on siten pohjolan korkein majakka.

Nykyisin Bengtskär tarjoaa vastustamattoman yhdistelmän ainutlaatuista luontoa, jännittävää historiaa ja monipuolisia palveluja. Bengtskär on maailmanluokan nähtävyys, jossa sijaitsee Suomen ensimmäinen majakkamuseo, mielenkiintoisia näyttelyitä, kappeli ja majoitus- ja kokoustiloja. Yksi majakanvartioiden asunnoista on sisustettu museoasunnoksi, ja kahvila Pookinneidossa vierailija voi nauttia aitoa saaristolaisruokaa ja kahvia aitoon 20-luvun henkeen. Kaikkein korkeimmalla sijaitsevasta tornin lyhtytuoneesta on huimaava näköala.

Majakan valo sytytettiin ensimmäisen kerran joulukuussa 1906. Majakan henkilökunta perheineen asui saarella; 1930-luvun lopulla asukasluku oli lähes 40 ja saarella oli lapsia opettamassa oma opettaja.

Kun Hanko talvisodan jälkeen luovutettiin Neuvostoliitolle, Bengtskäristä tuli strategiselta sijainniltaan tärkeä tiedustelu- ja tulenjohtokeskus. Saaren historian dramaattisin tapaus sattui kesällä 1941, kun saarella käytiin kiihkeitä taisteluja, joihin osallistui yli 1000 suomalaista ja venäläistä sotilasta. Pommi vaurioitti pahasti majakkarakennusta, ja kesti aina vuoteen 1950 ennen kuin majakka voitiin vihkiä uudelleen käyttöön.

Valokuva: Yvonne Söderström-Rehn / Bengtskärin kotisivut

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta
www.hanko.fi/tourism
tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

NELJÄN TUULEN TUPA

- perinteikäs kesäravintola

Valokuva: Aki Salo/Hangon kaupungin matkailutoimisto

Harvassa taitavat olla kesäravintolat, jotka ovat olleet toiminnassa yli sata vuotta ja joissa tuleva marsalkka on seissyt laskemassa päivän kassaa. Bellevuen kohdalta alkavan rantapromenadin päässä, Pienellä Mäntysaarella sijaitsee Neljän Tuulen Tupa, jonka historia on vähintään yhtä mielenkiintoinen kuin sieltä avautuva näköala on suurenmoinen ja sen leivonnaiset herkullisia.

Carl Gustaf Mannerheim osti Pienellä Mäntysaarella sijaitsevan kahvilan vuonna 1927; hänellä itsellään oli kesähuvilla viereisellä Isolla Mäntysaarella. Hän muutti Café African nimen Neljän Tuulen Tuvaksi ja sisustutti ravintolan ranskalaiseen maalaistyyliin. Kun hän palasi päivänpolitiikan melskeeseen ensin puolustusneuvoston puheenjohtajana ja vuodesta 1933 alkaen sotamarsalkkana, myi hän Hangossa sijaitsevan yrityksensä.

Vuodesta 1948 alkaen Lauri ja Alice Tuominen nostivat Neljän Tuulen Tuvan varmaan menestykseen mansikkakakkujensa avulla. Näitä kakkuja arvostivat kovasti kaikki sotienjälkeisen ajan sukupolvet.

Kunnostetun ja laajennetun kiinteistön omistaa nykyään Hangon kaupunki, ja se on vuokrattu yritykselle. Menneiden aikojen ilmapiiri on Neljän Tuulen Tuvalla kuitenkin säilynyt hyvin.

Valokuva: Aki Salo/Hangon kaupungin matkailutoimisto

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta
www.hanko.fi/tourism
tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

HAUENSUOLI

- saariston vieraskirja

Valokuva: Hans-Erik Nyman /Hangon kaupungin matkailutoimisto

Hankoniemen ohittaminen oli etenkin menneinä aikoina haaste merenkulkijoille. Niemen kärjen lounaispuolella sijaitsee kuitenkin Hauensuolen salmi, suojainen luonnonsatama, missä merenkulkijat saattoivat odottaa suotuisia tuulia. Nykyisin salmessa voi hädin tuskin purjehtia, mutta Hauensuolen kallioiden yli 600 näkyvää kivipiirrosta muodostavat ainutlaatuisen historiallisen vieraskirjan, niin arvokkaan ja ainutkertaisen, että Museovirasto on ehdottanut sitä Unescon maailmanperintölistalle.

Kallioihin on kaiverrettu monen tunnetun suomalaisen ja ruotsalaisen aatelissuvun vaakuna, erilaisia kotimaisia ja ulkomaisia puumerkkejä ja kuvia keskiajalta 1900-luvulle asti. Hauensuolesta löytyy myös Urho Kekkosen nimikirjoitus vuodelta 1967, jolloin puhdistetut kaiverukset vihittiin uudelleen käyttöön.

Valokuva: Hans-Erik Nyman /Hangon kaupungin matkailutoimisto

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta
www.hanko.fi/tourism
tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

HANGON KYLPYLÄPUISTO

- ainutlaatuinen huvilakokonaisuus

Bulevardilta Kylpyläpuistoon johtavan sisäänkäynnin vieressä sijaitseva Vapaudenpatsas muistuttaa saksalaisten 1918 tekemästä maihinnoususta, joka lopetti punaisten valtakauden kaupungissa. Muistomerkin lähin naapuri on Tellina, yksi kaupungin kauniista puuhuviloista.

Lienee helppoa laskea ne Hangossa vierailevat, joiden reitti ei edes osittain kulje Kylpyläpuiston läpi. Mäntymetsäisen puistomiljöön kauniit puuhuvilat ryhmittyvät kesäkauden suuren vetonaulan Hangon Kasinon ja mahtavien uimarantojen vieressä sijaitsevien tenniskenttien ympärille. Huviloilta aukeaa näköala aavalle merelle.

Hanko perustettiin tosin nimenomaan merenkulkua varten, mutta perustamiskirjassa mainittiin myös kylpylä, joka toisi tuloja myös kesällä, kun kilpailu muiden satamakaupunkien kanssa oli kovaa. Jo viisi vuotta Hangon kaupungin perustamisen jälkeen olivat Hangon Kasino ja kylpylä valmiita ottamaan vastaan vieraita. Ympäröivät puuhuvilat rakennettiin majoitustiloiksi, mutta myös varakkaampien hankolaisten kesäpaikoiksi.

Kylpyläelämä jatkui aina talvisotaan asti, jonka seurauksena Neuvostoliitto otti haltuunsa Hangon alueen. Sotien jälkeen kylpylä ja monet huoltorakennuksista olivat niin huonossa kunnossa, että ne purettiin. Mutta Hangon asema kesäkaupunkina on horjumaton, ja Kylpyläpuisto muodostaa yhä maamme mittakaavassa ainutlaatuisen ja hyvin säilyneen huvilakokonaisuuden, jota lukemattomat vierailijat käyvät ihailemassa.

Hanko on tullut tunnetuksi monista erilaisista tapahtumistaan. Varmoja yleisömagneetteja ovat esimerkiksi Pohjoismaiset laulelmajuhlat, Teatteritreffit, Regatta ja Hangonpäivät.

Moskovan rauha maaliskuussa 1940 merkitsi talvisodan loppumista ja hankolaisille evakuoinnin alkamista. Alue piti tyhjentää kymmenessä päivässä ja luovuttaa Neuvostoliitolle, joka rakensi niemelle vahvan meri- ja ilmavoimien tukikohdan. Raja vedettiin aivan Lappohjan itäpuolelle.

Suomalaisten puolella aloitettiin heti Hankoniemen yli ulottuvien puolustuslinjojen rakentaminen. Niiden oli tarkoitus puolustaa pääkaupunki Helsinkiä odotetulta hyökkäykseltä.

Rintamamuseo sijaitsee aivan Valtatie 25:n vierellä, tarkalleen siinä kohtaa, missä jatkosota puhkesi kesäkuussa 1941. Maastossa on runsaasti ampumahautoja ja tuonaikaisten linnoitusten jäännöksiä.

Valokuva: Hangon kaupungin matkailutoimisto

Korsu Kultainen Rauha, jonka rakensi tänne sijoitettu ruotsalainen vapaaehtoispataljoona, on entistetty ja luo kuvan siitä, millaisissa oloissa korsussa tuolloin, taukoamattoman kranaattitulen aikana, elettiin.

Neuvostoliitto joutui tyhjentämään Hangon tukikohtansa joulukuussa 1941 saksalaisten vallattua Viron. Suomalaiset joukot ruotsalaiset vapaaehtoiset etunenässä saattoivat marssia ovelasti miinoitetulle alueelle.

Sotaveteraanit rakensivat Rintamamuseon, joka avattiin kesällä 1981. Erikoisnäyttelyidensä myötä museo haluaa syventää tietoja maamme vaikeista vuosista 1939–1945 ja muista Suomen historian ajanjaksoista.

Harparskogissa, joka sijaitsee lähellä Rintamamuseota, marsalkka C. G. Mannerheim kiitti joukkoja 15. joulukuuta, ja paikalla on hyvin viitoitettu muistokivi.

Hangossa on monin paikoin sota-ajasta muistuttavia muistomerkkejä, tykkejä ja puolustusvarusteita.

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta

www.hanko.fi/tourism

tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

Vartiovuorella sijaitseva kirkko on muuttunut paljon sen jälkeen kun se vihittiin käyttöönsä ensimmäisen kerran marraskuussa 1892.

Alun perin kirkko oli punatiilinen uusgoottilainen luomus, jossa oli suippokärkiset ikkunat. Kirkon oli piirtänyt Jac. Ahrenberg. Suolaiset merituulet kohtelivat kuitenkin kirkkoa kaltoin, ja vielä pahempaa oli tiedossa, kun Neuvostoliitto miehitti Hangon aluetta 1940–1941. Tuona aikana kirkkoa käytettiin kerhotilana, teatterina, elokuvateatterina ja tanssipaikkana. Suurin osa sisustuksesta tuhouttiin, ja kun kirkko vuonna 1943 vihittiin uudelleen käyttöön, oli vielä paljon tekemistä jäljellä.

Arkkitehti Bertel Liljeqvististä tuli se henkilö, jonka antoi kirkolle sen nykyisen tiukan klassisen ja valoisan ilmeen. Ikkunat pienennettiin, julkisivu rapattiin ja kirkkoon rakennettiin katollinen portaikko. Vuonna 1953 oli seuraavan uudelleen käyttöön vihkimisen aika. Tuolloin olivat sodan raunioista nousseet myös lähimmät naapurit eli miehityksen aikana tuhotut vesitorni ja kaupungintalo, myös ne Liljeqvistin hahmotelmien mukaisesti. Saman arkkitehdin kynänjälkeä edustavat myös useat nykyisen Hangon rakennukset.

1970-luvulla kirkko sai lisärakennuksen, joka koostui sakastista ja kappelista, jotka yhdistettiin kirkkoon lasipeitteisellä käytävällä. Kirkon urut ovat vuodelta 1965, ja ne on varustettu nimikirjoituksella Paul Ott, Göttingen. Lasimosaiikkinen kuori-ikkuna symbolisoi pyhää kolminaisuutta ja on vuodelta 2004.

Käyttöönvihkimisvuodelta 1892 on peräisin Kristus-patsas, jonka kirkkohankkeen eturivin alullepanija Carl Korsman lahjoitti ja jolla on ollut erityinen paikka hankolaisten sydämissä, jopa siinä määrin, että sen siirtäminen pois alttarilta sai aikaan vastustuksen myrskyn, joka lopullisesti palautti patsaan takaisin alkuperäiselle paikalleen.

Hangon kirkko on kesäaikaan tiekirkko.

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta

www.hanko.fi/tourism

tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

Kulttuurihistoriallisella museolla on näyttelytilansa vuodelta 1792 peräisin olevassa harmaakivirakennuksessa, joka on ainoa jäljellä oleva rakennus Hangon linnoituksesta. Rakennus on heti Itäsataman vanhoissa makasiineissa sijaitsevien ravintoloiden rivistön takana.

Suomen jouduttua vuonna 1809 Venäjän vallan alaisuuteen käytettiin jo Ruotsin vallan aikana rakennettua kivijalkaa pohjana kaksikerroksiselle rakennukselle, jota käytettiin kasarmina ja varastona. Krimin sodan aikana 1800-luvun puolivälissä linnoitus räjäytettiin. Vain seinät olivat jäljellä vanhasta kasarmista. Raunioita tarjottiin kirkoksi Bromarvin seurakunnalle, mutta Bromarvissa raunioista ei oltu kiinnostuneita, joten ne muutettiin vuonna 1882 tullaamattomien tavaroiden varastoksi. Rakennus sai nykyisen ulkoasunsa tuolloin, ja vuonna 1972 se kunnostettiin museokäyttöön.

Museon kokoelmia esitellään erityisnäyttelyissä ympäri vuoden. Laaja valokuva-arkisto on sijoitettu kaupungintalossa sijaitsevaan museotoimistoon.

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta
www.hanko.fi/tourism
tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

Kaupungin kylpyläajanjakson alkuvaiheita hallitsivat venäläiset vieraat, jotka pitivät suuresti sekä miljööstä että ilmastosta. Ortodoksisen kirkon puuttuminen koettiin kuitenkin puutteena, jonka venäläiset kylpylävieraat hyvinkin pian korjasivat. Hangon ortodoksinen kirkko valmistui vuonna 1895. Se on pyhitetty ruhtinas Vladimirille ja Maria Magdalenalle.

Ortodoksista kirkkoa käytettiin kerhohuoneena ja myös hevostallina Hangon ollessa Neuvostoliiton sotilastukikohta 1940–1941. Kaikista kaupungin kirkoista se oli sodan jälkeen kuitenkin parhaassa kunnossa: sisäänkäynnin vieressä olleen propagandajulisteiden takana ollut miinoitus havaittiin nimittäin ajoissa, ja kirkko pelastettiin.

Tämän takia myös evankelis-luterilaiset jumalanpalvelukset pidettiin aluksi sotien jälkeen ortodoksisessa kirkossa. Helsingin ortodoksinen seurakunta luovutti sen ilman vuokraa Hangon seurakunnan käyttöön.

Gunnarsinrannalla on myös venäläinen hautausmaa.

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta

www.hanko.fi/tourism

tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

HANGON VESITORNI

- upea näköalapaikka

Yksi venäläisten viimeisistä toimista, ennen kuin he lähtivät Hangosta joulukuussa 1941, oli räjäyttää Vartiovuorella sijaitseva vesitorni. Samalle paikalle tuon jälkeen pystytetty uusi vesitorni kohoaa noin 65 metrin korkeuteen merenpinnan yläpuolelle. Paikalta on upea näköala. Tornissa on vierailijoiden käytössä kiikari. Kesäaikaan vesitorni on avoinna päivittäin.

Vesitornin piirustukset ovat Bertel Liljeqvistin käsialaa. Hänen kynänjälkensä näkyy sotien jälkeen syntyneessä uudessa Hangossa.

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta
www.hanko.fi/tourism
tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

LAPPOHJAN KIRKKO

-on toiminut myös venäläisenä elokuvateatterina

Kirkko rakennettiin evankelisen liikkeen rukoushuoneeksi vuonna 1913. Jo seuraavana vuonna sen ottivat käyttöön ensin venäläiset ja sitten saksalaiset joukot. Hangon ollessa Neuvostoliiton miehittämä vanha rukoushuone toimi elokuvateattereina ja oli monta vuotta tämän jälkeen käyttämättömänä. Viimeinen entisöinti tehtiin Lappohjan Hankoon liittämisen jälkeen, ja rakennus siirtyi Hangon Seurakuntayhtymän omistukseen vuonna 1982. Lappohjan kirkko vihittiin käyttöön vuonna 1984.

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta

www.hanko.fi/tourism

tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

Carl-Gustaf Lilius: Omakuva

© Irmelin Sandman-Lilius ja Muddle Lilius

Carl-Gustaf Lilius (1928–1998) loi uran monella taiteen alueella. Hän oli kuvataiteilija, kuvanveistäjä, graafikko, filosofi, kirjailija ja runoilija. Lilius on kuuluisa mm. naishahmoistaan. Monilla opintomatkoillaan hän vieraili useimmissa Länsi- ja Itä-Euroopan maissa sekä Intiassa ja Nepalissa. Lilius piti noin neljäkymmentä näyttelyä sekä Suomessa että Ruotsissa, ja hänen töitään on esillä monissa museoissa ja kokoelmissa. Lilius kirjoitti montaa kirjaa, mm. teoksen Metsyyttinen kirja. Romaani ajatuksesta, joka ilmestyi vuonna 1973. Hänen veistoksistaan Lintu on Sibeliuspuihosta ja Lenore Jussi Lundmarkin puistossa Esplanadin varrella Hangossa.

Lilius oli myös aktiivinen yhteiskuntapoleemikko, joka herätti kansainvälistä huomiota asettumalla kovaäänisesti neuvostoholhousta vastaan aikana, jolloin suomettumista virallisesti peiteltiin.

Mini-Lilium -museota ylläpitää C-G Liliuksen säätiö. Museossa on näyttelyitä säätiön kokoelmista, vierailevia näyttelyitä, museopuoti ja lapsille suunnattua toimintaa.

Yhteystiedot:

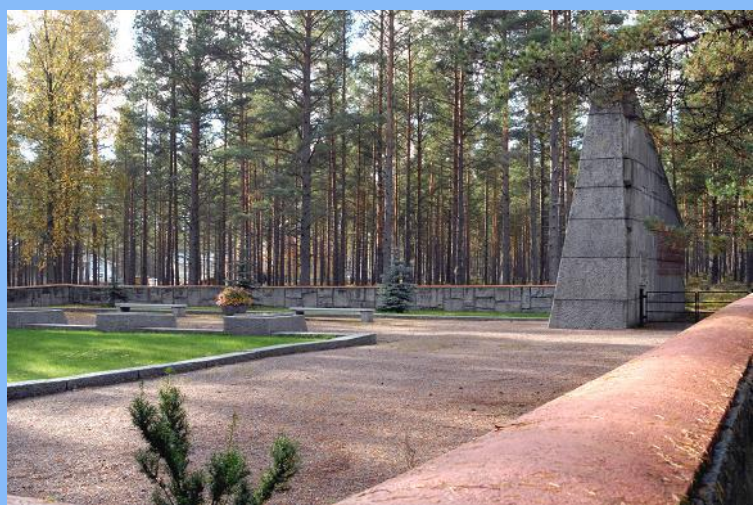
Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta

www.hanko.fi/tourism

tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

Mäntymetsässä Täktomintien vieressä seisoo mahtava, harmaakiveen hakattu monumentti. Täällä on 453 neuvostosotilaan hauta. Useimmat heistä kaatuivat jatkosodan taisteluissa, mutta tänne on haudattu myös muutamia, jotka eivät mahtuneet mukaan venäläisten alusten lähtiessä Hangosta joulukuussa 1941. He kuolivat miinanraivaustöiden yhteydessä. Haudatuista 267 on tuntematonta, muiden nimet on hakattu kiveen.

Lisätietoja:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta

www.hanko.fi/tourism

tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

TÄKTOMIN KAPPELI - pienen tytön muistoksi

Lucie Vera Paula Gylphen kuoltua vain kahden vuoden ikäisenä antoi hänen isänsä maisteri Carl V. Gylphe pystyttää hautakappelin tyttärensä muistoksi. Kappelin suunnittelivat professori Armas Lindgren ja arkkitehti Bertel Liljeqvist. Kappeli valmistui vuonna 1920 ja on ilmeistä, että sekä uusgotiikka että barokki ovat inspiroineet suunnittelijoita. Carl V. Gylphellä oli suurisuuntaisia suunnitelmia Täktomin varalle. Hän halusi rakentaa Täktomista kokonaisen kaupungin, jossa olisi toiminut juurikaskuivaamo, hapankaalitehdas, laivanveistämö ja rautatehdas. Hän ehti rakentaa kapearaiteisen rautatien, mutta konkurssi teki pian lopun sekä rautatiestä että Gylphen suunnitelmista. Gylpheläisestä kaudesta on jäljellä vain alun perin katolinen kappeli. Kappelin uusi omistaja lahjoitti sen Hangon seurakunnalle 1936, jolloin se vihittiin evankelis-luterilaiseksi kirkoksi.

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta
www.hanko.fi/tourism
tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

Valokuva: Hangon kaupungin
matkailutoimisto

Hangolle kaupungin tyypillisen ilmeen luovat sen satamat. Satamista suurin on Länsisatama, joka yhdessä Tulliniemellä sijaitsevan Vapaasataman kanssa tarjoaa nopeat yhteydet useisiin Manner-Euroopan satamiin. Koko maan teollisuus ja kauppa käyttävät satamaa paperin viemiseen, autojen tuomiseen sekä kontti- ja traileriliikenteeseen. Venäläiset autojen maahantuoijat kuuluvat sataman suuriin asiakkaisiin.

Nykyaikaisen liikenteen puhutuimmalla edeltäjällä on yhteytensä suureen Amerikkaan suuntautuneeseen siirtolaisuuteen. Vuosien 1865–1930 välisenä ajanjaksona yli 400 000 suomalaista lähti siirtolaisiksi. Yli puolet heistä ja kymmenettuhannet venäläiset lähtivät matkaan Hangon kautta.

Voin vieminen oli alusta asti yksi sataman olemassaolon kulmakivistä, ja vuonna 1909 uusi voimakasiini oli valmis. Sen oli suunnitellut professori ja arkkitehti Gustaf Nyström; rakennus oli yksikerroksinen ja sen tiiliseiniä peitti punainen Hangon graniitti. Voimakasiini lienee ensimmäinen valmiista betonielementeistä rakennettu rakennus maassamme. Rakennustöistä vastasi ruotsalainen Skånska cementgjuteriet -niminen yritys, joka nykyään tunnetaan paremmin nimellä Skanska. Voiviennin loputtua rakennusta käytettiin kauan juustovarastona. Rakennus entisöitiin 2000-luvun alussa Superfast Ferries -yhtiön käyttöön matkustajaterminaaliksi. Nykyään makasiinissa toimivat mm. satamakonttori ja lounasravintola.

Yhteystiedot:

Tuoreimmat tiedot Hangon kaupungin kotisivuilta
www.hanko.fi/tourism
tai numerosta: +358 (0)19 2203 411

Raaseporin kunta muuttanut karttaa - mutta ei nimiä

Kesäkuun 18. päivänä 2007 tehtiin historiallinen päätös Tammisaaren, Karjaan ja Pohjan yhdistymisestä 28 000 asukkaan Raaseporin kunnaksi. Tammikuun 1. päivästä 2009 alkaen nämä kolme kuntaa muodostavat siis yhteisen Raaseporin kunnan, mutta kuntien identiteetit säilyvät ja vanhoja paikannimiä käytetään edelleen.

TAMMISAARI

- laaja kulttuuritarjonta

Tammisaari sai kaupunkioikeutensa Kustaa Vaasalta vuonna 1546, mutta muodollisesti kaupunki perustettiin jo 1528. Erinäisten sulautumisten jälkeen Tammisaareen kuuluvat nykyään myös Tenhola, Bromarvi ja Snappertuna, ja Tammisaari onkin yksi maamme pinta-alaltaan laajimmista kaupungeista. Tammisaaren pinta-ala on yli 1 715 neliökilometriä. Tenhola on ollut asutettua aluetta ainakin 4 000 vuotta, ja Snappertunassa sijaitsi muinainen markkinapaikka nimeltä Tuna.

Tammisaaren vanha kaupunki ja Liinakankurinkadun ja Puusepänkadun kaltaiset kadunnimet muistuttavat menneistä ajoista, jolloin paikka oli vain pieni, hyvin omavarainen kalastajakylä. Kaupunginosassa sijaitsee yhäkin Raippatori, jonka häpeäpaalussa kaupungin rikollisia rangaistiin.

Elementit maa ja vesi sulautuvat yhteen Tammisaarella ihanan saariston muodossa. Rantaviivaa on yli 1 500 kilometriä, ja rannikko tarjoaa hyviä ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksia.

Koulukaupunki Tammisaarella on nykyään noin 14 700 asukasta, joista 82,2 % on ruotsinkielisiä, mikä tekee Tammisaaresta yhden maamme ruotsinkielisimmistä kaupungeista. Yrkeshögskolan Sydväst on viimeisin lisä kaupungin oppilaitostarjontaan. Kulttuuritarjonta on runsasta; Tammisaaren kesäkonsertit ja syksyisin järjestettävät kirjallisuuspäivät Bokkalaset houkuttelevat yleisöä koko maasta.

Tammisaaren jokaisella osalla on oma viehätöksensä. Kävele lauantaiaamuna maamme vanhinta kävelykatua, Kuninkaankatua pitkin ja nauti pienten kauppojen ja torin ilmapiiristä. Olipa sitten kesä tai talvi, syksy tai kevät, tunnelma on ainutlaatuinen.

KOE TAMMISAARESSA:

- Bromarvin kotiseutumuseo, *kortti 18*
- Bromarvin kirkko, *kortti 19*
- Luonnonpuistoalue Hagen-Ramsholmen-Högholmen, *kortti 20*
- Tammisaaren vanha vesitorni, *kortti 21*
- Tammisaaren kirkko, *kortti 22*
- Tammisaaren museo ja museohalli, porvaristalo ja valokuvaamo, *kortti 23*
- Tammisaaren luontokeskus, *kortti 24*
- Tammisaaren saariston kansallispuisto ja Jussarö, *kortti 25*
- Raasepori, *kortti 26*
- Snappertunan talomuseo, *kortti 27*
- Snappertunan kirkko, *kortti 28*
- Tenholan kotiseutumuseo, *kortti 29*
- Tenholan kirkko, *kortti 30*
- Västerbyn vapaa-ajanalue ja peikkometsävaellus, *kortti 31*
- Länsi-Uudenmaan sairaalamuseo, *kortti 32*

BROMARVIN KOTISEUTUMUSEO

- näin kapea oli hovineidon uuma

Miten hän saattoi olla niin hoikka? Tätä miettivät usein Bromarvin kotiseutumuseossa vierailevat katsoessaan bromarvilaisen Venny Nordlundin mekkoa, jota hän käytti ollessaan hovineitona Aleksanteri III:n hovissa Pietarissa.

Museossa, joka on sijoitettu 1850-luvulta peräisin olevaan pitäjäntupaan ja sijaitsee aivan Bromarvin keskustassa Kirkkolahden ja Djurgårdsfjärdenin välisellä harjulla, on paljon muutakin katsottavaa. Kirkonkylä herää henkiin kesäksi ja tarjoaa monipuolisia palveluja etenkin museon lähistöllä sijaitsevasta saaristokonttorista.

Museossa on esillä esineitä, jotka antavat hyvän kuvan elämästä saaristolaispitäjässä, jossa sekä merenkulku että kalastus kuuluivat peruselinkeinoihin. Museon omistaa Bromarvin kotiseutuyhdistys, ja museo on avoinna kesän viitenä vilkkaimpana lauantaina juhannuksesta alkaen. Muutoin museo on avoinna sopimuksen mukaan.

Valokuva: Per Lindgård

Valokuva: Sraffan Söderlund

Eräänä talviyönä 1979 Bromarvin 1700-luvulta peräisin ollut kirkko paloi perustuksiaan myöten. Mutta seurakuntalaiset aloittivat välittömästi uuden kirkon rakentamistyöt – uusi kirkko vihittiin käyttöön jo 1981. Arkkitehtitoimisto Carl-Johan Slotte vastasi piirustuksista, ja suurin osa työvoimasta oli paikkakunnalta.

Bromarvin seurakunta on Tammisaaren seurakuntayhtymän neljästä seurakunnasta pienin, mutta toimintaa on paljon, etenkin kesäisin, jolloin korkeatasoisia konsertteja järjestetään yksi toisensa jälkeen.

Alttaritaulu on vaasalaisen taitelija Kaarina Heikinheimon käsialaa.

-keidas kaikille vierailijoille, kaikkina vuodenaikoina

Retki Ramsholmeniin keväällä valkovuokkojen kukkiessa kuuluu sekä tammisaarelaisten että muiden tähän ainutlaatuiseen kokemukseen ihastuneiden perinteisiin. Mutta alue on houkutteleva kohde, josta voi nauttia kaikkina vuodenaikoina.

Luonnonpuistoalue Hagen-Ramsholmen-Högholmen on Tammisaaren keskustan suurin ulkoilualue, jossa voi ihailla erityisen rikasta kasvistoa ja eläimistöä, joilla tuskin on vastinetta muualla maassa. Alueen pinta-ala on noin 55 hehtaaria (Högholmen 11 ha, Ramsholmen 14 ha, Gåsören 2 ha ja Hagen 28 ha).

Kasvimaantieteellisesti Tammisaari kuuluu keskieurooppalaiseen lehtipuualueeseen, jolle ovat ominaisia jalot lehtipuut. Ramsholmenin ja Hagenin lehtometsät kuuluvat Etelä-Suomen mahtavimpiin ja rehevimpiin lehtometsiin. Lehtometsille on tyypillistä, että niiden ulkonäkö vaihtelee paljon vuodenaikojen mukaan.

Kevät on loistokasta aikaa nopeasti kukkivine lajeineen, joihin kuuluvat valkovuokko, kiurunkannus, keltavuokko, keltamo, käenrieska ja kielot. Puiden lehtien puhjettua metsä muuttuu varjoisaksi, ja kevätukat vaihtuvat esim. isoihin saniaisiin ja kapealehtisiin yrtteihin ja ruohoihin. Syksy on värikäs, ja maaperän mikro-organismit muuttavat suuret pudonneet lehdet ravinteikkaaksi mullaksi. Talvella tummat puunrungot piirtyvät kauniisti taivasta vasten.

Epätavallisen rehevän lehtokasvillisuuden takia Ramsholmenilla ja Hagenissa on monipuolinen lintukanta. Aluetta reunustavat merenlahdet ja niiden kaislikot sekä rantojen rehevät pensaat ovat tärkeitä pesimäpaikkoja monille lajeille.

Alueella on runsaasti polkuja, jotka sopivat hyvin kävelyyn, hölkkäämiseen ja pyöräilyyn. Kartan sisältävä retkiopas on noudettavista matkailutoimistosta.

Hagen-Ramsholmen-Gåsören ja Högholmen ovat luonnonsuojelualueita; järjestyssäännöt ovat näkyvillä opastauluilla.

Valokuva: Tammisaaren kaupungin matkailutoimisto/
Viveca Blomberg

Hagen-Ramsholmen-Högholmen
Snäcksundintie

Tietoja ja retkioppaita: Tammisaaren kaupungin matkailutoimisto, Raatimiehentori
Puh.: +358 (0)20 619 2100
www.ekenas.fi

TAMMISAAREN VANHA VESITORNI

- nauti kaupungista yläilmoista käsin

Jos haluaa saada hyvän yleiskuvan Tammisaaresta kaikkine puistoineen ja kaupunkia ympäröivine vesialueineen, kannattaa kiivetä vanhan vesitornin 164 askelmaa. Vesitorni seisoo keskeisellä paikalla Kvarnbackenilla, joka sijaitsee Tornikadun ja Larssonintien välissä.

Itse vesitorni on 35,2 metriä korkea, mutta kohoaa 60 metriä vedenpinnan yläpuolelle. Melko mukavat raput johtavat ylös vesisäiliön alla sijaitsevaan huoneeseen. Huoneesta voi jatkaa säiliötä pitkin kulkevia portaita ja lopuksi kierreportaita pitkin näköalaparvekkeelle.

Vesitorni rakennettiin vuonna 1930 punatiilestä arkkitehti Ragnar Wessmanin piirustusten mukaan. Torni toimi vesitornina aina vuoteen 1977 asti. Nykyään se toimii näköalatornina. Vesitornin avaimet voi noutaa matkailutoimistosta.

Valokuva: Tammisaaren kaupungin matkailutoimisto /
Eva Tordera-Nuño

Tammisaaren vanha vesitorni
Kvarnbacken

Tietoja ja retkioppaita: Tammisaaren kaupungin matkailutoimisto, Raatimiehentori
Puh.: +358 (0)20 619 2100
www.ekenas.fi

- harmaakivestä rakennettu, tyyleinä barokki ja uusklassismi

Aivan kaupungin keskustan vieressä sijaitseva Tammisaaren kirkko on ainutlaatuinen siinä mielessä, että se on maamme ainoa barokkityylinen harmaakivikirkko. Kirkon rakentamisen aloitteentekijä Gustaf Adolf Leijonhufwud oli nimittäin tykästynyt barokkityyliin Eurooppaan suuntautuneiden matkojensa aikana. Hän ei koskaan saanut nähdä kirkkoaan valmiina: rakennustyöt aloitettiin 1653 ja Leijonhufwud kuoli jo 1656. Mutta hänen perillisensä Gustaf Mauritz Leijonhufwudin onnistui saattaa loppuun kaikkienensa kaksikymmentä vuotta kestäneet rakennustyöt. Piispa Johannes Gezelius ylisti kirkkoa Turun tuomiokirkon jälkeen Suomen suurimmaksi ja kauneimmaksi kirkoksi.

Mutta iloa ei kestänyt kauan. Vuoden 1821 tuhoisa tulipalo autioitti suurimman osan silloista kaupunkia ja tuhosi myös kirkkoa, jonka tapulin kellot putosivat alas ja murskautuivat asehuoneen lattiaa vasten. Uudisrakennuksen piirustuksista vastasi Charles Bassi ja ajan vallitseva suuntaus oli uusklassismi, mikä muutti kirkon ulkonäön täysin.

Vaurioituneet kellot lähetettiin Revaliin (Tallinnaan) ja ne valettiin yhteen yhdeksi kelloksi. Kirkon arvokkaimpiin esineisiin kuuluu palolta pelastettu, 1700-luvulta peräisin oleva alttaritaulu, jonka tekijää Cornelis de Vosin Kristuksen itkeminen on aiheena innoittanut. Kirkossa on myös 1600-luvulle ajoittuvaa esineistöä.

Läntistä pääsisäänkäyntiä koristavat kreivillinen vaakuna ja hiekkakiveen hakattuina Gustaf Adolf Leijonhufwudin ja hänen kreivittärensä nimet.

Valokuva: Anders Lindström

Kaupungin keskustassa sijaitsevassa museopihassa vierailemiseen on syytä varata aikaa. Täällä on esillä kolme keskenään aivan erilaista näyttelyä.

Alkuperäinen museohalli rakennettiin jo vuonna 1963 arkkitehti Ola Hanssonin piirustusten mukaan. Vuonna 2005 rakennettiin lisärakennus, jonka on piirtänyt arkkitehti Kasper Järnefelt. Museohallissa on nyt pysyvä kaupungin ja alueen historiaa esittelevä näyttely.

Komea, keltaiseksi maalattu kaksikerroksinen talo on vanha porvaristalo, joka on kustavilainen kaupunkilaistalo 1790-luvulta. Talossa voi nähdä, kuinka varakas porvari – tässä tapauksessa kelloseppä ja raatimies – asui ja eli 1800-luvulla. Huoneet on sisustettu kustavilaiseen, myöhäisbiedermeierin ja uusrokokoon tyyliin. Kannattaa myös käydä punaisessa ulkorakennusten rivistössä, jossa on kaikkea renkituvasta ja leivintuvasta ulkoahuusiin.

Valokuva: Tammisaaren museo / Nina Andersson

TAMMISAAREN LUONTOKESKUS

- tutustuttaa sinut saaristoon

Matkalla Tammisaaren saariston laajalle ulottuvaan kansallispuistoon voi käynti Tammisaaren luontokeskuksessa olla hyvinkin hyödyllinen. Metsähallitus on sijoittanut luontokeskuksen 160 vuotta vanhaan suolavarastoon, joka 1970-luvulla tunnettiin Gnägget-nimisenä diskona, jonka läheisin naapuri oli ravintola Knipan.

Elokuvien ja näyttelyiden sekä "kuivan" akvaarion avulla tarjotaan käytännönläheisiä tietoja elämästä saaristossa, eläimistä ja kasveista sekä varovaisen liikkumisen merkityksestä saaristossa.

Auditoriossa on 50 istumapaikkaa, ja ilmaisen esityksen voi varata etukäteen.

Luontokeskuksessa on myös leikkihuone, missä lapset voivat lukea kirjoja, piirtää, askarrella ja pelata seurapelejä.

Valokuva: Tammisaaren kaupungin matkailutoimisto / Kari Palsila

25 TAMMISAAREN SAARISTON KANSALLISPUISTO

- jonka historiallinen helmi on Jussarö

Tammisaaren saariston kansallispuisto perustettiin 1989 ja se käsittää 52 neliökilometriä. Metsähallitus hallinnoi aluetta.

Kansallispuisto ulottuu avomereltä aina sisäsaaristoon saakka. Puistoon kuuluvia saaria ovat mm. Älgö, Fladalandet, Modernmagan ja Jussarö. Puiston rajojen sisäpuolella sijaitsevat yksityiset maa- ja vesialueet eivät kuulu kansallispuistoon, eivätkä ne siksi myöskään kuulu puiston järjestyssääntöjen piiriin. Tietoja puistosta saa Tammisaaren luontokeskuksesta, ks. kortti 22.

Rödjanin kalastajatilasta huoltorakennuksineen on tullut suosittu rantautumispaikka. Vielä useampia vierailijoita houkuttelee historiallisesti mielenkiintoinen Jussarö, joka vuonna 2005 avattiin yleisölle ja tarjoaa kesäaikaan palveluja kahvilan, saunan ja vierasvenelaiturin muodossa. Bed and breakfast -palvelut kuuluvat uutuuksiin, ja opastettuja kiertokäyntejä voidaan järjestää. Jussarön Portissa on myös mahdollisuus tyhjentää veneiden septitankit.

Jussarö on aina ollut tunnettu merenkulkijoiden keskuudessa, niin tukikohtana kuin levähdyspaikkana mutta myös kompassissa näkyvien magneettisten häiriöiden takia. Jussarön alla sijaitseviin rautaesiintymiin yritettiin ensimmäistä kertaa päästä käsiksi 1800-luvun alussa, ja uusi, melko lyhytikäinen yritys tehtiin 1960-luvulla.

Valokuva: Hans-Erik Nyman

Tammisaaren saariston kansallispuisto
Lisätietoja: Tammisaaren luontokeskus Puh.: +358 (0)20 564 4613
www.luontoon.fi/tammisaarensaaristo
Jussarö port Ky
Puh.: +358 (40) 707 8900
www.jussaro.fi

Valokuva: Tammisaaren kaupungin matkailutoimisto / Eva Tordera-Nuño

Raaseporin linnanrauniot vartioivat Raaseporin joen vieressä sijaitsevalta kalliolta monta sataa vuotta vanhoja muistoja. Linnan tarkka rakennusvuosi ei ole tiedossa, mutta todennäköisesti se rakennettiin 1300-luvulla Ruotsin etuja valvomaan. Tuolloin kallio oli vielä veden ympäröimä, ja vesitie johti edelleen Karjaalle ja sisämaahan. Linna hylättiin 1550-luvulla.

Raaseporia on tapana pitää koko seudun ylväimpänä historiallisena muistomerkkinä. Vastaavaa ei ole missään muualla koko maassa, mutta 1800-luvun lopulla rauniot olivat häviämässä kokonaan. Rappeutuminen saatiin pysäytettyä, ja linna on nyt entisöity niin pitkälle kuin se on mahdollista tietämättä, miltä linna yksityiskohdiltaan näytti.

Raaseporissa järjestetään kesäisin juhannusjuhlia, keskiaikaisia markkinoita, korkeatasoisia konsertteja ja teatteriesityksiä. Teatterilehlerin vieressä, Linnanvoudin tuvassa toimii kahvila.

SNAPPERTUNAN TALOMUSEO

- näin saaristossa asuttiin

Rakkaudenpoluksi kutsuttu kaunis metsäpolku kiemurtelee viettelevästi Raaseporin linnanraunioilta metsän läpi Snappertunan kirkonkylässä sijaitsevaa talomuseota kohti. Vuonna 1958 avattu museo esittelee asumista saaristolilla noin 1800-luvun puolivälin tienoilla. Museo koostuu päärakennuksesta, jonka vanhimmat osat ovat 1700-luvulta, sekä luhdista, aitoista (mm. nuotta-aitasta), ulkokäymälästä, ladosta ja pajasta. Kaikki rakennukset on siirretty paikalle muualta.

Snappertunan talomuseo on Snappertunan muinaismuistoyhdistyksen merkittävän panoksen tulos. Alkuvuosina liikkeelle panevana voimana toimi tammisaarelainen rehtori Einar Öhman. Tammisaaren kaupunki ylläpitää nykyään museota.

Valokuva: Tammisaaren museo / Nina Andersson

SNAPPERTUNAN KIRKKO

- maalauksia 1700-luvulta

Snappertunan kirkko valmistui 1689. Muistona tuolta ajalta kirkossa on kynttiläkruunu, joka on hyvityslahja: sen takoi seppä, joka oli varastanut puutavaraa kirkon rakennustyömaalta.

Saarnastuolia ja lehtereitä koristavat maalaukset ovat jonkin verran uudempia. Pitäjänmaalari ja lukkari Gustav Graan teki ne 1700-luvulla ja löi samalla leimansa kirkkoon vuosisadoiksi. Apostolit, uskonpuhdistajat Luther ja Melanchton sekä uskonpuhdistuksen edelläkävijät Hus ja Savonarola on kaikki kuvattu lehteriin. Keskellä on kuva Neitsyt Mariasta erään kirkon edessä. Kyseessä voi olla ainoa kuva kirkosta sellaisena kuin miltä se näytti ennen kuin sitä rakennettiin uudelleen 1700-luvun lopulla ja korotettiin kahdeksalla hirsikerroksella.

Kellotapuli rakennettiin vuonna 1776 ja urut vuonna 1884. Kirkkoa on kunnostettu useaan otteeseen; viimeisin kunnostus on palauttanut kirkon sisätiloihin niiden alkuperäisen, tasapainoisen väriytyksen.

Snappertunan kirkon ulkoasu on innoittanut myös taiteilija Helene Schjerfbeckiä. Schjerfbeckin työ koristaakin tätä korttia.

Valokuva: Pentti Raunio

TENHOLAN KOTISEUTUMUSEO

- kokonainen museopiha ja juhlapaikka

Tenholan kirkonkylässä sijaitsevan Tenholan kotiseutumuseon omistaa Tenholan marttayhdistys. Kyseessä on kokonainen museopiha, joka on rakennettu vuodelta 1850 peräisin olevan, alkuperäisellä paikallaan seisovan asuinrakennuksen ympärille. Rakennusta ympäröivät aitta, luhti, paja ja pitäjän vanha, 1700-luvulta peräisin oleva lainamakasiini. Museon viimeisin lisäys on riihirivi, ts. puintihuoneesta, luhdist ja ladosta koostuva rivi rakennuksia.

Pihamaalla eri järjestäjät järjestävät juhlia, ja museo on tuolloin avoinna, muutoin se on avoinna sopimuksen mukaan.

Valokuva: Gun Lundsten

Tenholan kotiseutumuseo
Pitäjäntie 7

Puh.: +358 (0)19 245 0956, +358 (0)400 92 8562 tai +358 (0)19 245 0155
www.ekenas.fi/museum/tammisaari.htm

- jonka urut viettävät juhluvuottaan

Myös Tenholan kirkon rakennusajankohdasta on olemassa erinäisiä tietoja. Varmaa on joka tapauksessa se, että nykyistä harmaakivikirkkoa edelsi puukirkko ja että sakasti muodostaa kirkon vanhimman osan. Puukirkon arvioidaan olleen olemassa jo ennen 1200-lukua ja sakastin olleen osa sitä. Nykyisen kirkon holvit rakennettiin 1400-luvulla; työstä vastasi kemiöläinen Petrus Murator, joka on rakentanut myös osan Turun tuomiokirkon holveista.

Tenholan kirkko on todennäköisesti pyhitetty Pyhälle Olaville. Kuorikaaren triumfikrusifiksi ja Pyhän Olavin -veistos ovat molemmat peräisin 1300-luvulta. Kellotapulien pienempi kello on 1100-luvulta ja yhdessä Ahvenanmaalla sijaitsevan Eckerön kirkon kellon kanssa maan vanhin.

Kirkon seiniä koristaa 25 vaakunakilpeä, jotka ovat kuuluneet aatelissuvuille. Vuosilta 1887–1888 olevat urut ovat nro 56 Z.A. Zachariassenin Uudessakaupungissa rakentamista uruista. Ne on kunnostettu 120-vuotisjuhliin varten.

Valokuva: Tenala församling

VÄSTERBYN VAPAA-AJANALUE - muista peikkometsävaellus!

Valokuva: Tammisaaren kaupungin matkailutoimisto

Västerbyn vapaa-ajanalue käsittää 1500 hehtaaria vaihtelevaa maastoa, jota voi vapaasti kokeilla eri yhdistelminä. Alueella on useita vaelluspolkuja ja hiihtolatuja, suunnistusrata ja hiihtokeskus sekä tekolumirata. Kolmen kilometrin pituinen valaistu hiihtolatu toimii kesäisin pururatana.

Västerbyn Storträsk sileine kalliorantoinen ja Grabbskogin Storträsk kuuluvat alueeseen, kuten myös Långmossen, joka on ojittamaton räme ja tulee sellaisena myös pysymään. Alueella pesii monia vesilintulajeja, mm. laulujoutsen ja kuikka.

Trollskogrundan eli taikametsävaellus on tasaisia polkuja pitkin tai haastavassa maastossa tapahtuva opastettu kierros. Näköalat metsien ja pienten järvien yli ovat hienot. Hintaan sisältyvät maittavat eväät. Retkellä on mahdollisuus uida tai kalastaa, talviaikaan retki tehdään hiihtäen. Ohjelman voi tilata matkailutoimiston kautta.

Västerbyn hiihtokeskus
Västerbyntie
Lisätietoja: Tammisaaren kaupungin matkailutoimisto
Raatihuoneentori
+358 (0)20 619 2100
www.ekenas.fi

LÄNSI-UUDENMAAN SAIRAALAMUSEO

- näe ihmiset ja instrumentit

Länsi-Uudenmaan aluesairaalan kellarikerroksessa sijaitsevassa sairaalamuseossa voi tavata ilmielävän näköisen, instrumentteja käsissään pitävän kirurgin. Mutta kirurgi on nukke, joka on puettu sairaalan eläkkeelle jääneen kirurgin vaatteisiin. Joukko sairaalan henkilökuntaa on ikuistettu tällä tavoin, ja lisää on tulossa. Henkilökuvia on myös runsaasti, samoin kuin kokonaisia instrumenttisarjoja ja välineitä, joita on käytetty vuosien saatossa.

Sairaalamuseo perustettiin Länsi-Uudenmaan sairaalan tiloihin vuonna 1993. Vuodesta 1995 se on toiminut suuremmissa ja nykyaikaisemmissa tiloissa. Museo antaa hyvän kuvan sairaanhoidon kehityksestä, ja kokoelmien painopiste on 1950–1980-luvuilla. Sairaalassa on kahvila.

Museo on varmimmiten auki sopimuksen mukaan.

Valokuva: Tammisaaren museo /
Nina Andersson

- liikenteen risteyspaikka kautta aikojen

Kaikki sai alkunsa siitä, että tärkeimmät vesiväylät sisämaahan ja sisämaasta kulkivat Karjaan seudun kautta. Rautakaudella Karjaa kuului Suomen tiheimmin asutettuihin alueisiin. Kaupunginvaakunan kolme linnaa, Junkarsbord, Grabbacka ja Raasepori muistuttavat siitä, kuinka tärkeinä näitä vesiteitä pidettiin monien satojen vuosien ajan.

Kun maayhteyksiä laajennettiin, vahvistui Karjaan asema liikenteen risteyspaikkana. Hanko-Hyvinkää -rautatie valmistui 1873 ja rantarata Helsingin ja Turun välillä 1902, ja näiden yhteyksien risteyksessä oli Karjaa. Karjaan keskusta sijaitsee myös länsiuusmaalaisen ruukkialueen keskellä; Mustio, Billnäs, Fiskars ja Fagervik ovat lähimpiä naapureita.

Arkkitehtonisesti Karjaa on mielenkiintoinen: Hilding Ekelund oli yksi maan johtavia arkkitehteja, joka teki uransa aikana 1900-luvulla kolmenkymmenen vuoden aikana parisenkymmentä Karjaan rakentamista koskevaa suunnitelmaa, ja lähes kaikki hänen suunnitelmansa toteutettiin, mm. kaupungintalo, vesitorni, Lärkulla, Länsi-Uudenmaan ammattikoulu, Kiilan koulut, jne.

Nykyään Karjaata kuvaillaan paikkakunnalle muuttavien puutarhakaupungiksi. Asukasluku on noin 9 000, ja asukkaista monet työskentelevät Helsingissä ja käyttävät päivittäisiin työmatkoihinsa sähköjunaa.

KOE KARJAALLA:

- Monitoimitalo Fokus ja Galleria Zebra, *kortti 34*
- Brobackan muinaismuistoalue, *kortti 35*
- Grabbackan linnanrauniot, *kortti 36*
- Junkarsborgin linnanrauniot, *kortti 37*
- Rautatieasema, *kortti 38*
- Kroggårdsmalmin rautakautinen kalmisto, *kortti 39*
- Mjölballstadin parantolamuseo, *kortti 40*
- Rejbölen tila, *kortti 41*
- Pyhän Katariinan kirkko, *kortti 42*
- Mustion kirkko, *kortti 43*
- Mustion Linna, *kortti 44*

Karjaan keskustassa linja-autoaseman vieressä sijaitseva marmoripäällysteinen monitoimitalo Fokus on todellinen tiedotuskeskus. Fokuksessa sijaitsevat sekä kaupunginkirjasto että kulttuuritoimisto; täällä toimivat seudusta tietoja välittävä Luckan ja Lippupalvelu. Ja täältä löytyy myös Galleria Fokus, jossa järjestetään taidenäyttelyitä, ja alakerrasta valokuvagalleria Zebra.

Samasta rakennuksesta löydät myös ruokalan ja linja-autoaseman konttorin.

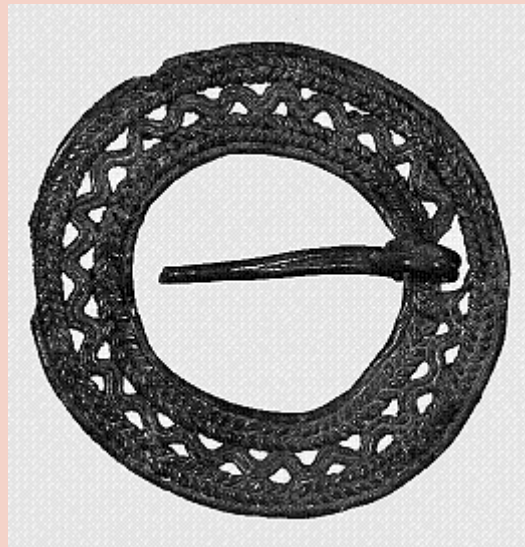

BROBACKAN MUINAISMUISTOALUE

- täältä löydettiin ns. Karjaan solki

Brobackan muinaismuistoalue sijaitsee Lappträskin, lintuharrastajien Uudenmaan tärkeimpänä lintujärvenä pitämän järven, lähellä. Täällä on jälkiä asutuksesta aina rautakaudelta 1900-luvulle asti. Rikas kasvilajisto ja monet viljelykasvit kertovat ihmisen toiminnasta pitkän ajanjakson ajalta.

Vanhimmat muinaisjäännökset on ajoitettu nuorempaan roomalaiseen rautakauteen (200–400 e.Kr.) ja kansainvaellusaikaan (400–600 e.Kr.). Kaivauksissa on löydetty keihäänkärkien osia ja paljon muuta. Kuuluisimmaksi on noussut solki, joka on ajoitettu merovingiaikaan (600–800 e.Kr.). Solki on ollut mallina Kalevala Korujen korulle.

Kun Kustaa Vaasa matkallaan Suomessa joulukuussa vuonna 1555 kulki Karjaan seudun kautta, kerrotaan hänen vierailleen Grabbackan linnassa. Jos tieto pitää paikkansa, oli hän tuolloin Erik Axelssonin vieras. Erik Axelsson oli kihlakunnantuomari Nils Grabben vävy; Nils Grabben isä Måns Andersson Grabbe oli puolestaan rakennuttanut Grabbackan linnan.

Grabbackan oli aateliskartano, jota käytettiin yksityisasuntona. Linna on todennäköisesti pysytetty 1480-luvulla, ja siihen on rakennettu lisää 1500-luvulla. Linna tuhoutui tulipalossa vuonna 1672 ja löydettiin uudelleen 1930-luvun lopussa.

Nykyään linnasta on nähtävillä pohjakerroksen muurit ja kellari, joka on säilynyt ehjänä. Aluetta raivataan ja rakenteita valvotaan säännöllisesti.

Valokuva: Gunnel Lindberg / Kajaan kaupungin kotisivut

JUNKARSBORGIN LINNANRAUNIO - linnan tehtävät siirtyivät Raaseporille

Junkarsborg rakennettiin Mustionjoen niemeen, ja linnan tehtävä oli ilmeinen: sen tuli toimia mereen laskevan väylän lukkona. Kaivaukset ovat osoittaneet, että ensimmäinen, puusta rakennettu linna rakennettiin todennäköisesti 1100-luvun lopussa tai 1200-luvun alussa. Linna tuhoutui tulipalossa, ja se korvattiin 1300-luvun lopussa puusta ja kivistä rakennetulla linnalla.

Maankohoamisesta tuli todennäköisesti syy linnan rappeutumiselle - kun Raasepori oli rakennettu, Junkarsborg menetti merkityksensä. Tänä päivänä Junkarsborgista ovat jäljellä ainoastaan maavallit. Nykyaikainen kanava on katkaissut menneiden aikojen niemen, joka nykyään onkin saari.

Junkarsborgin seuraaja Raasepori menetti vuorostaan merkityksensä sen myötä, kun Kustaa Vaasa perusti Helsingin 1550. Raasepori muodostaa nykyään mieleenpainuvan nähtävyyden, joka tosin ei enää sijaitse Karjaan rajojen sisäpuolella vaan Tammisaarella.

Valokuva: Gunnel Lindberg / Kajaan kaupungin kotisivut

- rautateiden solmukohta sai arvoisensa rakennuksen

III-luokan rautatieasema, jossa on ravintola. Näin luokiteltiin Bruno Granholmin Karjaalle suunnittelema asemarakennus rantaradan valmistuttua. Karjaasta tuli rantaradan, Hangon radan ja Hyvinkää-Karjaa -radan solmukohta. Asemarakennuksen kansallisromanttinen tyyli on säilynyt hyvin, vaikka monia osia on uudistettu ja lisärakennuksia rakennettu sen jälkeen kun talo vuonna 1899 otettiin käyttöön.

Ensimmäisen asemarakennuksensa Karjaa sai jo 1873, kun Hanko-Hyvinkää -rata valmistui. Kyseinen rakennus sai seisoa paikallaan uuden asemarakennuksen vieressä, ja se purettiin vasta vuonna 1970. Betonista tehty rautatiesilta rakennettiin vuonna 1932.

Nykyään Karjaa on myös pääkaupunkiseudun lähiliikenteen junien pääasema. Etäisyys Helsingin rautatieasemalle on 87 ratakilometriä.

VR lopetti ravintolatoiminnan Karjaa asemalla vuonna 2001, mutta on vuokrannut ravintolan yksityisyrittäjälle.

RAUTAKAUTINEN KALMISTO

- siinäkö selitys Karjaan nimelle?

Virostako he tulivat, rautakautiset maahanmuuttajat, joiden uskotaan makaavan haudattuina aivan Karjaan keskustassa? Yksi useista Karjaa-nimen alkuperää selittävistä teorioista perustuu siihen, että Karjaa-nimi tulee Saarenmaalta, jossa vielä nykyäänkin sijaitsee kylä nimeltä Karja.

Kroggårdsmalmenilla Valimonkadun lähellä sijaitseva alue oli kivikaudella niemi, jota käytettiin asuinpaikkana. Varhaisen rautakauden aikana sitä alettiin käyttää hautapaikkana. Asutus oli osittain tuhonnut kalmiston, kun se löydettiin 1932.

Kalmiston lasketaan sijoittuvan vanhempaan roomalaiseen rautakauteen (n. 0-200 e.Kr.), ja se voi olla muinaisten Virunmaalta tai Saarenmaalta tulleiden maahanmuuttajien hautapaikka. Kalmistoa ympäröivät kivitolppiin kiinnitetyt rautatangot, jotka ovat peräisin 1950-luvulla puretun Landsbro strömmen yli johtaneen kivisillan kaiteesta.

Valokuva: Jan Selén

MJÖLBOLLSTADIN PARANTOLAMUSEO

- kun tuberkuloosi oli kansantauti nro 1

Suomen tuberkuloosikuolleisuus oli ennen muinoin korkeimpia Euroopassa. Ja tuberkuloosinpelko oli suuri vielä 1930-luvulla, kun Mjölballstadin parantola aloitti toimintansa. Mutta parantolan synty oli askel matkalla kohti parempaa hoitoa. Tehokkaat lääkkeet ja säännölliset röntgenkuvat olivat kuitenkin ne keinot, joilla tuberkuloosi nujerrettiin lopullisesti.

Elämänmenoon Mjölballstadin parantolassa 1931–1962 voi tutustua parantolamuseossa, missä lääketieteelliset laitteet, valokuvat ja irtaimisto kertovat parantolan eristetystä elämästä. Täältä löytyy kokonaisia huoneita, joissa voi tutustua esim. ylilääkärin kansliaan ja elämään potilashalleissa. Hoitoajat olivat pitkiä, joskus kyse oli vuosikausista.

Museota ylläpitää Folkhälsan Raseborg Ab, Meltolan yksikkö. Museo on avoinna sopimuksen mukaan.

Valokuva: Rolf Björklund

Oletko aina unelmoinut, että saisit opetella leipomaan karjalanpiirakoita tai joululimppuja ja Luciavehnäsiä vanhanaikaisessa leivinuunissa tai valmistamaan mämmiä tai värjäämään kasviväreillä? Kaikki tämä on mahdollista Rejbölen tilalla, missä voit osallistua johonkin siellä järjestettävistä erilaisista teemapäivistä. Välineet, tarvikkeet ja hyvät neuvot sisältyvät tietenkin hintaan. Ja miljöö on oikea, myös marja- ja sienisafareja ajatellen.

Rejbölen tila sijaitsee täsmälleen Karjaan ja Inkoon välisellä rajalla, Marsjön äärellä. Vuodesta 1991 lähtien tila on panostanut luomuviljelyyn, ja tilalla viljellään heinää, kauraa, vihanneksia ja marjoja. Ylämaankarja ja lampaat laiduntavat haoissa, ja tilalla on paljon kissoja, koiria, kaneja ja kanoja.

Pajapuodissa myydään lankaa, lampaannahkoja, lampaannahkatuotteita, pellavatuotteita, kudottuja mattoja ja villahuopia. Kauden mukaan tarjolla on tilauksesta myös hunajaa, kananmunia, marjoja ja vihanneksia.

Kolme viihtyisää mökkiä on varustettu majoituskäyttöön, eikä Rejbölessä aika käy pitkäksi. Täällä on mahdollisuus tehdä kanootti- ja soutu retkiä sekä onkia ja pyöräillä. Vierailijat voivat halutessaan osallistua eläinten hoitoon tai talon muihin askareisiin.

Rejbölen tila on auki ympäri vuoden, pajapuoti sopimuksen mukaan.

PYHÄN KATARIINAN KIRKKO

- Länsi-Uudenmaan vanhimmassa kirkkopitäjässä

Karjaan kirkkopitäjä ja Karjaan kirkko mainitaan asiakirjoissa jo 1300-luvulla, ensimmäisinä kaikista Länsi-Uudenmaan pitäjistä. Ensimmäinen kirkko rakennettiin lähelle Lämpträsketiin johtavaa väylää ja korvattiin uudella, nykyisellä paikalla sijaitsevalla rakennuksella, joka oli aluksi tehty puusta niin että vain sakasti oli harmaakivestä. Nykyinen kolmilaivainen Pyhän Katariinan kivikirkko vihittiin käyttöön 1470.

Kalkkimaalaukset saatiin näkyville 1937, ja niitä on kunnostettu aina siitä lähtien. Kirkossa on kymmenkunta puuveistosta, joista monet ovat vanhempia kuin itse kirkko. Triumfikrusifiksi on vuodelta 1450.

Turun Tuomiokirkon kerrotaan innoittaneen kellotorninrakentaja Anders Takolanderia suunnittelemaan kellotornin sipulinmuotoisen barokkikupolin vuodelta 1768. Itäisen puolen porttirakennukselle on mallia antanut Tammisaaren kirkko.

Kirkkojärven puoleisen muurin portit ovat peräisin keskiajalta ja muistuttavat siitä, että ennen muinoin monet saapuivat veneellä kirkonmenoja seuraamaan ja osallistumaan markkinoille, joita kirkkomäellä järjestettiin aina 1700-luvun lopulle asti.

Kirkon vieressä sijaitsevalla suurella pappilalla on yhtä vanhat juuret kuin kirkolla. Ensimmäinen pappila rakennettiin kyseiselle paikalle. Nykyinen rakennus on peräisin 1700-luvulta, ja sitä käytetään nykyään juhlasalina.

MUSTION KIRKKO

- perinteitä rautaruukin ajalta

Rautaruukkipatruuna Peter Thorwöste rakennutti Mustion ensimmäisen kirkon jo 1600-luvun alussa. Vuonna 1745 seurakunta otti kirkon vastuulleen ja 1761 uusi kirkko oli valmis, minkä jälkeen vanha kirkko purettiin. Kirkon pohjapiirustus on ristinmuotoinen, painotus pituussuunnassa (itä-länsi).

Nykyisessä kirkossa on irtaimistoa edellisestä kirkosta. Saarnastuoli on vuodelta 1705, ja samalta vuodelta peräisin oleva kolehtihaavi lienee yksi maan vanhimmista kolehtihaaveista.

Vuodelta 1776 peräisin oleva kellotapuli sipulinmuotoisine kupoleineen muistuttaa erittäin paljon Pyhän Kaarinan kirkon vieressä sijaitsevaa kellotapulua, mihin löytyykin helppo selitys: sama rakentaja, Anders Takolander, on rakentanut myös Mustion kirkon kellotapulin.

Valokuva: www.mustio.fi

MUSTION LINNA

- tarjolla kustavilaista ilmapiiriä

Valokuva: Mustion linnan kotisivut

Mustion mahtava puulinna, ensimmäinen puinen ei-kirkollinen rakennus maassamme, rakennettiin Kustaa III:n aikana, ja linnassa on säilynyt paljon kustavilaisen ajan henkeä. Kaikilla antiikkihuonekaluilla ja käyttöesineillä on kerrottavanaan oma historiansa, joka havainnolistuu opastetuilla kiertokäynneillä museoksi muutetussa linnassa.

Mutta Mustion linnanmiljö ei koostu vain museosta. Täällä toimivat hotelli ja linnankrouvi, tarjolla on kokoustiloja ja sauna. Kaikki rakennukset on perinteitä kunnioittaen sisustettu 1700- ja 1800-lukujen tyyliin. Puisto jalopuineen, joihin kuuluu jopa ilmielävä korkkipuu, on nautinnon keidas.

Opastettujen kiertokäyntien lisäksi järjestetään myös muuta ohjelmaa, esimerkiksi Ilta linnanherran tapaan, Keskiaikaiset pidot linnankrouvissa tai herkkuihin keskittyvä ruoanlaittokurssi.

Kesäteatteri ja heinäkuinen antiikkiviikko houkuttelevat paikalle paljon yleisöä.

Mustion ruukin historia alkoi jo 1600-luvulla, kun Kustaa Vaasa antoi perustaa paikalle rautatehtaan; 1901 siirryttiin tuottamaan paperimassaa.

- ruukkialue, josta tuli turistivetonaula

Kosket, joissa oli tarpeeksi voimaa liikuttamaan kankirautavasaroita ja rouhinvasaroita matkallaan Pohjan lahteen, tekivät Pohjasta 1600-luvulla raudantuotannon keskuksen. Antskogissa, Billnäsissä ja Fiskarsissa sijainneet kolme ruukkia olivat kaikki olemassa jo 1640-luvulla, kun taas Åminneforsin ruukki syntyi vasta 1800-luvun lopussa.

Rauta- ja kupariruukit loivat pohjan nykyaikaiselle metalliteollisuudelle, jolle kuntien elinkeinoelämä nyt perustuu, vaikkakin teollinen toiminta sijaitsee suurimmaksi osaksi muissa tiloissa. Kun ruukit hylättiin, Pohja hankki suuren määrän erilaisia ja erikuntoisia rakennuksia. Pohjan kunnan omistama Ruukkiteollisuus Oy on tehnyt mittavan työn rakennusten kunnostamisessa.

Vanhoihin ruukkimiljöisiin on syntynyt uusia elinkeinoja, joiden painopiste on taiteessa, käsityössä, kulttuurihistoriassa, restauroinnissa ja ekologiassa. Suuri osa Länsi-Uudellemaalle suuntaavista turistibusseista ajaa Fiskarsiin ja Billnäsiin. Innokkaat matkustajat ovat matkalla kokemaan kaikkea mahdollista lasinpuhalluksesta ja taonnasta paperimassan valmistamiseen.

Nykyään Pohja noin 5 000 asukkaineen on tunnettu myös vaativista erityisviljelyistään ja kauppapuutarhoistaan. Kolme täysipitkää golfrataa, kaksi ratsastuskoulua ja hiihtokeskus takaavat, että tarjolla on virkistystä ja urheilua ympäri vuoden.

KOE POHJASSA:

- Antskogin ruukki, *kortti 46*
- Billnäsän ruukki, *kortti 47*
- Fiskarsin ruukki, *kortti 48*
- Fiskarsin museo, *kortti 49*
- Pyhän Marian kirkko, *kortti 50*
- Åminnefors, *kortti 51*

Pienin ja vanhin Pohjan ruukeista on Antskog, joka tietojen mukaan perustettiin vuoden 1630 tienoilla Seljänalan järveen johtavan joen varrelle. Raudan- ja kuparintuotanto jatkui vuoteen 1880 asti, mutta jo vuonna 1839 Fiskarsin ruukin patruuna John von Julin sai oikeuden rakentaa tekstiilitehtaan vaatteiden valmistusta varten sekä vanutus- ja värjäyslaitoksen. 1800-luvun lopussa valmistettiin jopa trikookankaita.

Vaatetehdas paloi vuonna 1900, mutta uusi iso teollisuuslaitos pystytettiin pian. Antskogin Verkatehdas Oy työllisti 1900-luvun alussa yli 100 henkilöä sarka-, tohveli-, ulsteri- ja pukukankaiden tuotannossa. Toiminta loppui 1959. Nykyään tehtaalla valmistetaan palosammuttimia.

Suomen ensimmäinen sulku rakennettiin 1824 kolmesta koskesta yhden varrelle. Sulkukanavan lähistöllä on nykyään uimaranta.

Antskog on elinvoimainen pieni yhdyskunta, jonka aktiivinen kyläyhdistys järjestää mm. taidenäyttelyitä ja Antskog-päivän heinäkuun ensimmäisenä lauantaina. Lähistöllä sijaitsee Simijärven luonnonsuojelualue, jossa on mielenkiintoista kasvillisuutta. Jopa muikku viihtyy hyvin kirkkaassa järvivedessä.

Valokuva: Pohjan kunnan kotisivut

- tunnettu saksistaan, tammihuonekaluistaan
ja taimistaan

Valokuva: Pohjan kunnan kotisivut

Ensimmäinen yritys perustaa rautaruukki vuonna 1641 Mustionjoen suulle, kesyttämättömän kosken partaalle, josta pudotusta oli yli kuusi metriä, ei onnistunut kovinkaan hyvin. Isovihan aikana ruukki tuhottiin täysin, mutta sen herätti henkiin 1700-luvulla Johan Hising (myöhemmin aateloituna Hisinger).

Hisingerin kädenjälki näkyy Billnäsissä yhä tänäkin päivänä. Hän perusti suuria puutarhoja ja hänen perintönään vanhan puutarhakoulun mailla on yhäkin taimitarha, jota nykyään täydentävät sekä ravintola että antiikkiriihi.

Monet ruukin rakennuksista ovat peräisin 1700-luvun lopusta ja muodostavat yhdessä täydellisen miljöö, missä on hyvä palvelujentarjonta ja missä on mukavaa viettää päivää. Rakennusapteekki auttaa sekä materiaalein että neuvoin vanhojen rakennusten kunnostajia ja onkin erittäin suosittu.

Kansainvälisesti Billnäs on tullut tunnetuksi monenkin asian, etenkin oranssinväristen Fiskars-saksien ja niiden vuosisadan alusta peräisin olevien edeltäjien Billnäs-lapioiden takia. Tukevat, tammesta valmistetut Billnäs-huonekalut, joita valmistettiin puolen vuosisadan ajan, ovat halutumpia kuin koskaan.

Heinäkuun viimeisenä viikonloppuna pidettävä Faces Etnofestivaali on tuonut Billnäsille mainetta rajat ylittävästä ymmärryksestä puhuttaessa. Heinäkuun toisena viikonloppuna järjestettävät antiikkimarkkinat ovat myös tapahtuma, joka vetää yleisöä. Muita tapahtumia ovat Perinnerakentamispäivät, billnäsiläisten oma tapaaminen Röer limonad och örfilar -tapahtuma, eikä joulumarkkinoita sovi tietenkään unohtaa.

Billnäs in ruukki
Ruukintie 8

Lisätietoja: Puh.: +358 (0)9 278 21
www.pohja.fi

Fiskarsin ruukin voitto arvostetussa The Royal Destination Award for Sustainable Tourism -kilpailussa vuonna 2007 osoittaa, mitä voidaan tehdä, jotta ruukkiyhteisön alasajo muutetaan menestystarinaksi. Palkinnolla halutaan tuoda esille matkakohteita, jotka hyvillä ja innovatiivisilla ratkaisuillaan tukevat kestäväää matkailua.

Suuri osuus menestyksessä on Fiskars-yhtiöllä, joka ryhtyi aktiivisesti herättämään henkiin ruukkia teollisuuden rakennemuutoksen käytännössä autioitettua Fiskarsin 1980-luvulla. Yhtiö on myös tukenut ONOMA:a, Fiskarsissa toimivien käsityöläisten, muotoilijoiden ja taiteilijoiden osuuskuntaa, johon nykyään kuuluu satakunta jäsentä perheineen. Osuuskunnan jäsenet asuvat ja työskentelevät vanhoissa, omakätisesti kunnostetuissa ruukkirakennuksissa.

Valokuva: Pohjan kunnan kotisivut

Keramiikkaa, lasia, takomatöitä, huonekaluja, veitsiä ja paljon muuta valmistavat taidekäsityöläiset tekevät yhteistyötä kuvataiteilijoiden, sisustusarkkitehtien ja graafikoiden kanssa markkinointisuuntautuneessa toiminnassa, joka saa ilmenemismuotonsa mm. sekä Kuparipajassa että Makasiinissa järjestettävissä arvostetuissa kesänäyttelyissä.

Fiskarsissa voi aina nähdä, miten takomatyöt ja lasi valmistuvat, ostaa tuotteita ja nauttia herkullisen aterian esimerkiksi Fiskars Wårdshus -hotelli-ravintolassa, joka on lajissaan vanhin maassamme.

Ruukkiyhdyskunnan tunnelma on kansainvälinen ja monikulttuurinen, aivan kuten se oli jo liki 360 vuotta sitten kun ruukin perustaja, hollantilainen Peter Thorwöste sai luvan tuoda maahan erityiskoulutettua työväkeä Keski-Euroopasta.

FISKARSIN MUSEO

- näin ruukilla asuttiin

Jo 1930-luvulla alkoivat jotkut ruukin palkollisista kerätä esineitä ja valokuvia ruukista. Museo voitiin vihkiä käyttöön ruukin 300-vuotisjuhlan yhteydessä 1949 Suomen ensimmäisen konepajan vuodelta 1837 peräisin olevassa konttorirakennuksessa.

Museo dokumentoi etenkin ruukkilaisten elämää ja ruukkimiljöötä eri huoneissa eri teemojen avulla. Esimerkiksi Työläishuoneessa saa käsityksen ruukille tyypillisestä asumisahtaudesta. Teollisuushuoneessa on hieno kokoelma teollisuustuotteita, joista moni ilolla tunnistaa vanhoja käyttöesineitä.

Museota laajennettiin 1983 Slaggbyggnadenilla, jonka perusnäyttely esittelee erilaisia asuinympäristöjä. Kesäaikaan järjestetään teemanäyttelyitä, joiden aiheet usein liittyvät ruukkimiljööseen ja sen asukkaisiin.

Museolla on laaja kokoelma valokuvia Fiskarsista ja koko Pohjan alueelta. Pohjan paikallishistoriallisessa arkistossa on paikallishistoriallista kirjallisuutta Pohjasta ja naapuripitäjistä sekä Pohjan ja kuuden naapurikunnan kirkonkirjoja mikrofilmattuina.

Valokuva: Fiskarsin museo

PYHÄN MARIAN KIRKKO

- lasimaalauksia 1600-luvulta

Pohjan hallinnollinen keskus syntyi pikku hiljaa paikkaan, missä vanha Turun ja Viipurin välillä kulkeva Kuninkaantie kohtaa Pohjan lahden. Paikan vanhin rakennus on Pyhän Marian harmaakivikirkko, joka vihittiin käyttöön 1480 kahden vuosikymmenen kovan rakennustyön jälkeen. Kirkon vanhin osa on sakasti, mutta myös sen edeltäjä, kuten monilla muillakin paikoilla, on ollut kivikirkko.

Kirkon sisustus kertoo vuosisatojen kulumisesta. Vanhin esine on todennäköisesti Neitsyt Mariaa ja Jeesus-lastaa esittävä puuveistos, joka ajoitetaan 1300-luvulle. Kirkkoon tulivat penkit 1700-luvulla, vanhan urkufasadin aikainen lehteri 1800-luvulla, tiililattia, alttarikaide ja urut 1900-luvulla ja uusi alttari 2000-luvulla.

Sukuvaakunoita kuvaavat lasimaalaukset ovat peräisin 1600-luvulta ja ovat erityisen suosittu nähtävyys. Yksi suosittu nähtävyys lisää löytyy kirkkomaalta: Suomen marsalkka C. G. Mannerheimin äiti Helene Mannerheim on haudattu tänne.

Valokuva: Pohjan seurakunnan kotisivut

ÅMINNEFORSIN RUUKKI - ja Åminnen kartano

Åminnefors on Pohjan ruukeista nuorin. Se perustettiin 1877 sinkintuotantoa varten Mustionjoen viimeiseen koskeen ennen Pohjan lahtea, mutta ruukki ei menestynyt. Vuodesta 1890 alkaen, jolloin Fiskars-yhtiö otti ruukin johdon käsiinsä, toiminta pääsi kunnolla käyntiin. Fortumin nykyään ylläpitämä voimalaitos rakennettiin 1900-luvun alussa. Vuonna 1930 valmistuneessa valssaamossa, jota on sittemmin kunnostettu, valmistetaan yhäkin betonirautoja, tosin ei enää Fiskarsin alaisuudessa.

Åminnefors on hyväksytty EU:n kansainväliseen Rafael-kulttuuriohjelmaan yhdessä Espanjan ja Kreikan kanssa laatimaan tulevaisuudensuunnitelmia historiallisille teollisuuslaitoksille.

Ruukkia vanhemmat perinteet on lähellä sijaitsevalla Åminnen kartanolla, joka perustettiin jo 1570-luvulla.

Nykyisen rakennuksen keskimmäisen alakerroksen kerrotaan olevan peräisin 1700-luvun keskivaiheilta ja toinen kerros rakennettiin todennäköisesti 1700-luvun lopulla. Tuona aikana talo sai kustavilaisen leimansa.

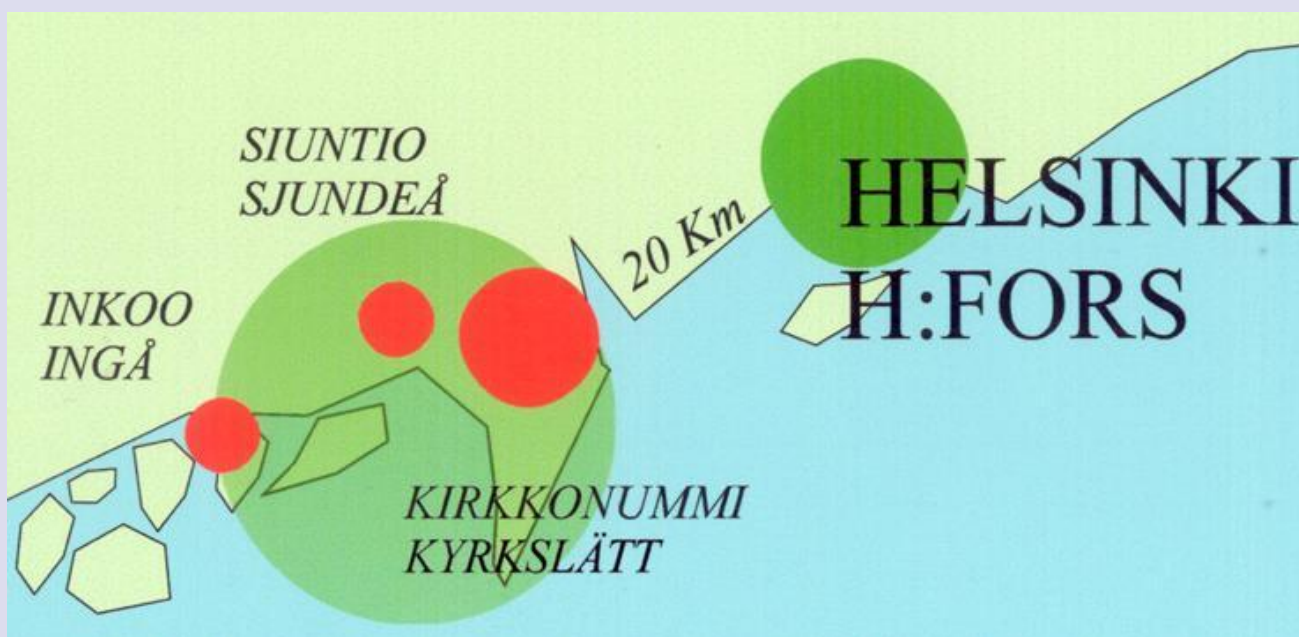
jaa, ja se toimii nykyisin itsenäisenä Åminne Gård -ravintolana ja Nordcenter Golfin kerhohuoneistona.

Valokuva: Tammisaaren museo / Nina Andersson

Aseleposopimus syyskuussa 1944 edellytti, että Suomi Karjalan ja Petsamon menetysten lisäksi vuokrasi Porkkalan alueen 50 vuodeksi. Isot osat Kirkkonummea, Siuntiota ja melkein koko Degerby kuuluivat alueeseen, joka piti evakuoida välittömästi Neuvostoliiton laivastotukikohdan tieltä. Vuokra-aika, jota voidaan kuvata miehitykseksi, loppui kuitenkin jo vuoden 1956 alussa, ja alue luovutettiin takaisin pahoin hävitettynä.

Vuokravuodet ovat antaneet leimansa Porkkalan seudulle, ja ne ovat 1990-luvun lopusta muodostaneet pohjan menestyksekkäälle matkailustrategialle, jonka tarkoituksena on markkinoida kyseisten kolmen kunnan yrityksiä käyttäen apuna tietoja tästä maamme poliittisessa historiassa ainutlaatuisesta kaudesta.

- sai ehkä nimensä Inge-viikingin mukaan

Inkoo-nimelle (ruotsiksi Ingå) on monta selitystä. Seikkailuhenkisin niistä on kertomus viikingistä nimeltä Inge, joka nousi maihin paikalle, jonka ympärille alkoi kasvaa yhdyskunta. Ja paikan nimi oli tietenkin "Inges å", Ingen joki. Viikinkeihin keskitytään myös kesällä 2008, jolloin Hirdaltaistelusta eli viikinkien ensimmäisestä dokumentoidusta maihinnoususta Inkooseen kertova näytelmä esitetään ensimmäistä kertaa ulkoilmajuhlapaikalla Koivuniemessä, Inkoon keskustan läheisyydessä.

Mutta Inkoo on paljon enemmän kuin viikingeistä kertovat muistot. Laajalle ulottuvan saariston takia asukasluku moninkertaistuu kesäisin, jolloin Inkoon keskustassa sijaitseva pienvenesatama kuhisee elämää. Inkoolaisen rallinmaailmanmestarin Marcus Grönholmin tyylikäs liikekeskus Strand on hiljattain lisännyt palvelutarjontaa. Ympärivuotisten asukkaiden muutto Inkooseen on vilkasta, ja asukasluku onkin muutamassa vuodessa ylittänyt 5 400.

Inkoo on kauan ollut maatalousvaltaista aluetta, mikä näkyy hyvin hoidetussa kulttuurimaisemassa. Täällä viljeltiin maamme ensimmäiset perunat ja tomaatit. Fagervikin ruukilla raudanvalmistukseen tarvittut saksalaiset käsityöläiset toivat mukanaan leveysasteillamme siihen asti tuntemattomat kasvit saapuessaan Inkooseen 1700-luvulla. Niinpä perunaa käytetään perunapuuron, pitäjän erikoisuuden, valmistamiseen.

KOE INKOSSA:

- Degerbyn Igor-museo, *kortti 54*
- Degerbyn kirkko, *kortti 55*
- Fagervikin kartano, *kortti 56*
- Gammelgården, *kortti 57*
- Inkoon kirkko, *kortti 58*
- Torpan tykit, *kortti 59*
- Kopparnäsin virkistysalue, *kortti 60*
- Malmtorpin talonpoikaismuseo, *kortti 61*
- Storön kauppamuseo, *kortti 62*
- Tabor-kirkko Inkoon aseman vieressä, *kortti 63*

Matkailutietoja
Kirjaston nettikahvila
Café Wilhelmsdahl
Puh.: +358 (0)9 595 188
Ola Westmanin puistotie 1

Luckan
Puh.: +358 (0)9 2963 830
Kirkkotori, Kirkkonummi
Kunnantalon puhelinvaihe
Puh.: +358 (0)9 295 151
Ola Westmanin puistotie 3
www.inkoo.fi
www.inga.fi

DEGERBYN IGOR-MUSEO

- kertoo Porkkalan parenteesista

Degerby on yksi monista aktiivisista kyläkeskuksista Inkoossa. Aina syksyyn 1944 asti Degerby oli itsenäinen kunta. Aseleposopimus Neuvostoliiton kanssa johti siihen, että Porkkalan alue, johon suurin osa Degerbytä kuului, vuokrattiin laivastotukikohdaksi neuvostoliittolaisille. Degerbyn kunnalle tämä merkitsi siirtoa osaksi Inkoota, mikä on yhäkin voimassa oleva järjestely.

Museo kertoo alueen nopeasta evakuoinnista ja paluusta noin yksitoista vuotta myöhemmin ränsistyneelle, juuri ja juuri tunnistettavalle seudulle. Laivastotukikohdasta ei ole maastossa jäljellä enää montakaan jälkeä, mutta Gefvasissa Degerbyssä, aivan valtatie 51 vieressä, on viitoitettu ja valaistu neuvostoliittolainen tykkibunkkeri. Myös museon kuvat ja esineet puhuvat selvää kieltään.

Degerbyn Igor-museo sijaitsee Rosenbergin kiinteistössä, joka aikoinaan oli Degerbyn kunnantalo. Erikoisnäyttelyt laajentavat näkökulmaa mm. Viroon, suojeluskuntiin, lottiin ja karjalaisiin.

Viitisenkymmentä perennalajia sisältävä kukkapenkki piristää kesäisin museon pihaa.

Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

Degerbyn kirkko oli degerbyläisten itsenäisyydenjulistus. Jo 1700-luvulla Degerbyn talonpojat väsyivät pitkään kirkkomatkaan Inkooseen. He saivat luvan rakentaa kirkon, joka valmistui 1748. Kirkko oli 1920-luvulla niin huonossa kunnossa, että kirkkoherra Arvid Wigge aloitti suurisuuntaisen lobbauksen kirkonrakentamisen puolesta. Uusi, Bertil Liljeqvistin piirtämä klassisen puhdasviivainen kirkko vihittiin käyttöön 1932. Altтари on käännetty länteen ja sisäänkäynti itään, mikä ei ole mitenkään tavallinen ratkaisu kirkonrakentamisessa.

Neuvostoliittolaisen laivastotukikohdan aikaan kirkkoa käytettiin monitoimitalona ja kerhohuoneistona.

—”Täällä me tanssimme paljon”, sanoi neuvostoupseeri Vladimir Borzovin vaimo Vija Borzova astuessaan sisään kirkkoon muutama vuosi sitten. Kirkko kunnostettiin kymmenellä miljoonalla markalla Porkkalan parenteesin jälkeen ja vihittiin uudelleen käyttöön 1958. Vuodelta 1761 peräisin oleva kaksiosainen alttaritaulu oli tuolloin saatu takaisin. Alttaritaulun on maalannut raatimies Jacob Marten. Urkulehterin viereisessä huoneessa on pieni näyttely Degerbyn ensimmäisestä, viimeisestä ja ainoasta kirkkoherrasta Arvid Wiggestä.

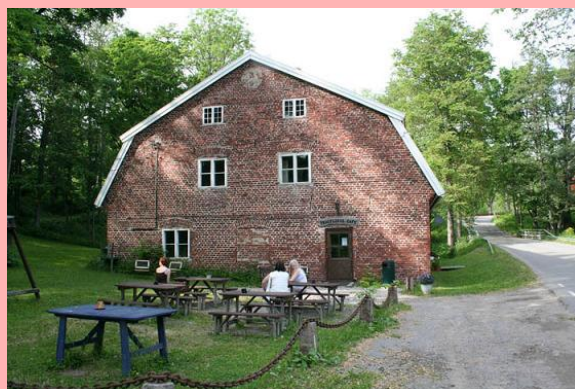
Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

Kun Carl Billsten vuonna 1646 perusti rautatehtaan Fagervikiin, hän valitsi ihanteellisen paikan sekä liikenneyhteyksien että veden ja hiilen saannin kannalta. Ruukin maiden läpi kieturtelee Turusta Viipuriin kulkevan Kuninkaantien eteläisin osuus. Kvarnträsketistä, josta tuli Bruksträsket, ei ole pitkä matka merelle, minkä lisäksi metsät takasivat polttoaineen saannin pitkäksi aikaa eteenpäin.

Ruukin kukoistusaika osuu Johan Hisingerin aikakauteen 1700-luvulla, mutta toiminta jatkui aina vuoteen 1903 asti, jolloin ruukin toiminta lopetettiin lopullisesti. Kiertokäynnin voi aloittaa vanhasta tinaamo, joka on lajissaan ainutlaatuinen maassamme. Nykyään talossa on museo, lahjapuoti ja kahvila.

Ruukin alueen rakennuskanta on ainutlaatuinen kokonaisuus, johon kuuluvat Ruukinkadun varrella sijaitsevat punamultaiset työläisasunnot, kunnostetut pajat ja vuodelta 1773 peräisin oleva kolmikerroksinen päärakennus, jonka on kustavilaiseen tyyliin suunnitellut C. F. Schröder. Vuodelta 1737 peräisin oleva kirkko oli aikoinaan itsenäisen seurakunnan keskus, ja siellä sijaitsevat Suomen vanhimmat soittokunnossa olevat urut. Jokea ympäröivä puisto suunniteltiin 1700-luvulla.

Alueelle järjestetään opastettuja kiertokäyntejä, joihin voi sisältyä myös vierailu kirkossa. Itse kartano on yksityiskäytössä, eikä siten ole yleisön nähtävillä.

Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

Gammelgårdenin museo aivan Inkoon keskustan vieressä muodostaa vehreine ruohikkoineen ja punamultaisine rakennuksineen rauhallisen keitaan, jossa voi levätä ja jota voi ihailla. Kaikki noin 20 rakennusta on kuljetettu paikalle eri puolilta Inkoota, ja niillä on kaikilla kerrottavanaan oma historiansa. Illin tilalta Illansista peräisin olevalla miestuvalla säilytetään suurinta osaa yli 4 000 luetteloidusta esineestä. Museon kuva- ja tekstiilikokoelmat sijaitsevat Johannesbergin vanhassa koulussa, joka toimii myös näyttely- ja kokoustilana.

Rakennusten hankkiminen, purkaminen, kuljetus ja uudelleenpystyttäminen on vaatinut suunnattomasti työtä, joka on suurimmaksi osaksi tehty talkootyönä, samoin kuin vaativa ylläpitotyö.

Gammelgårdissa on myös ryytitarha, kaivo, tukkisaha ja kyläkeinu. Täällä järjestetään kesäisin heinäkuussa käsityöläispäivä (Hantverkardagen). Joulukuussa järjestettävät vanhanajan joulumarkkinat kuuluvat Inkoon suuriin tapahtumiin.

Pysäköintipaikan vieressä on tiedotustaulu, joka kertoo rannikolta Inkoon, Lohjan ja Vihdin kautta vuosina 1913–1917 rakennetuista linnoitusrakennelmista. Venäjää hallitsevat pelkäsivät tapansa mukaan lännestä tulevaa hyökkäystä.

Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

Inkoon kirkon suojelupyhimys Pyhä Nikolaus on myös merenkulkijoiden suojelija, mikä lieneekin luonnollista, kun kyseessä on seurakunta, jolla on laajalle ulottuva saaristo. Kirkon tarkka rakentamisajankohta on oppineiden kiistojen aiheena myös täällä. Aiempi tutkimus on todennut, että kirkko rakennettiin 1200-luvun lopussa; uudemman tutkimuksen mukaan kirkko rakennettiin todennäköisesti vuosien 1430 ja 1480 välillä, ja se sai lopullisen muotonsa vasta 1500-luvulla. Tuolloin kirkko holvattiin ja se sai kaksi laivaansa, ja nykyiset päätykoristeet muurattiin.

Pyhän Nikolauksen kirkko on tunnetuin seinä- ja holvimaalauksistaan, jotka nekin ovat peräisin 1500-luvulta ja sisältävät kuvasarjan, jossa Kuolema tanssii ihmisten kanssa. Kuolemantanssi on ainutlaatuinen aihe meidän leveysasteillamme, mutta tavallinen Baltiassa ja Keski-Euroopassa. Kuolemantanssi-maalaus todistaakin kiinteistä yhteyksistä yli Suomenlahden.

Altтарin yläpuolella roikkuva krusifiksi on peräisin 1360-luvulta. Saarnastuoli ja alttaritaulu ovat molemmat 1840-luvulta.

Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

- nämä kanuunat pelastivat Suomen

Torpan tykit -museo sijaitsee jonkin verran Inkoon keskustasta, ja ampumarata luo sille sopivat äänipuitteet. Asekeräilijä Sven Wadsteinin kokoelmat muodostavat museon kokoelmien perustan. Kokoelmia on vuosien varrella täydennetty, ja ne sisältävät nykyään hienon valikoiman aseita, joihin kuuluu mm. nelisenkymmentä tykkiä (panssarintorjuntatykkejä sekä jalkaväen ja merivoimien tykkejä) ja raskaita konekiväärejä. Uusin lisäys museon kokoelmiin on kranaatinheitin.

Museossa on esimerkiksi yksi kenraali Nenosen talvella 1940 USA:sta ostamista tykeistä ja myös yksi niistä panssarintorjuntatykeistä, joita käytettiin viimeisissä taisteluissa Karjalankannaksella vuonna 1944 ja jotka pelastivat Suomen.

Museoalueella on myös useita ajoneuvoja, jotka kaikki ovat ajokunnossa. Museon runsaasta tarjonnasta voi esimerkiksi mainita kokoelman autojen pienoismalleja, miinoja suomalaisten ja saksalaisten sodan aikana Suomenlahdelle asettamasta sulusta sekä täydellisen kokoelman neuvostoliittolaisia ansiomitaleja.

Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

- jonne suunniteltiin maailman suurinta ydinvoimalaitosta

Kopparnäs oli vuoteen 1944 asti Degerbyn ainoa kartano, tunnettu hedelmä- ja parsaviljelmistään. Neuvostoliiton laivastotukikohta lopetti tuon kauden: Kopparnäsistä tuli tykistöharjoitusten maalialue ja kaikki rakennukset tuhoutuivat. Kun alue oli saatu takaisin, siitä tuli 1970-luvulla ajankohtainen maailman suurimman ydinvoimalaitoksen sijoituspaikkana. Laitoksen tarkoituksena oli tuottaa energiaa pääkaupunkiseudulle. Inkoon kunnanvaltuusto sanoi kuitenkin suunnitelmille ”ei”, ja Kopparnäs myytiin vuonna 2003 Uudenmaan virkistysalueet -yhdistykselle.

Kopparnäsin virkistysalue käsittää nykyään 480 hehtaaria maata, 71 hehtaaria saaria ja 235 hehtaaria vesialueita. Alueella on kestikievari, joka tarjoaa ravintola- ja majoituspalveluja.

Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

Kokonaisuudessaan Malmintorpin talonpoikaismuseo Ingarskilassa käsittää noin 2 500 esinettä - useimmat niistä ovat peräisin museonomistaja Carl-Johan Fagerströmin omasta kodista, osa on lahjoituksia ja loput Fagerström on määrätietoisesti kerännyt 1950-luvulta alkaen.

Kokoelmassa on kaikkea mahdollista Fagerströmin 6-vuotiaana poikasena Inkoon pitäjän 600-vuotisjuhlissa käyttämistä pyhävaatteista hänen yksi vuodessa kunnostamiinsa traktoreihin. Viimeisin niistä on Ferguson vuodelta 1957. Vuodelta 1877 peräisin olevassa rakennuksessa on mm. kokonainen pieni koulumuseo.

Malmtorpin talonpoikaismuseossa on myös paljon muuta nähtävää aina hevosiin liittyvistä välineistä pieneen sokerijuurikkaiden leikkauskoneeseen, joka otettiin käyttöön aikana, jolloin juurikkaat viljeltiin keittiöpuutarhoissa siemenestä alkaen ja valmiit juurikkaat paloiteltiin ja keitettiin siirapiksi.

Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

STORÖN KAUPPAMUSEO

- kurkunsienenistä nallensilmiin

Storön herkullisesta kauppamuseosta löytyy melkein kaikki, mitä elämässä voi tarvita - ja kaupan päälle tulee ihana tunnelma. Museoon sisään astuminen tuntuu siltä kuin ottaisi jättiaskeleen taaksepäin vuosikymmenten halki ja päätyisi jonnekin 1950-luvun alkuun. Täältä löytyy lähes kaikki, mitä toivoa saattaa, kurkunsienenistä nallensilmiin. Jälkimmäisiä käytettiin kun valmistettiin houkutuslintuja linnunmetsästäystä varten.

Vierailija voi melkein kuulla kuvitteellisten kottikärryjen kirskumisen niiden lähestyessä lastinaan kellarinkylmiä virvoitusjuomia. Ostoksia tosin ei voi tehdä: kauppa suljettiin vuonna 1964.

Storö sijaitsee Inkoon saariston uloimmaisessa kolkassa. Kauppa joutui Rautaruukin omistukseen muutama vuosi sitten, ja sopimus Inkoon kunnan kanssa mahdollisti museon perustamisen. Kesäaikaan museoon järjestetään opastettuja kiertokäyntejä. Muina aikoina maihinnousu saarelle on kielletty.

TABOR-KIRKKO INKOOKIN ASEMAN VIERESSÄ

- korkealuokkaista musiikkitarjontaa

Rantaradan matkustajilla on usein tapana ihailleen noteerata Inkoon rautatieaseman lähellä sijaitseva hieno tiilikatedraali. Tabor-kirkko on metodistiseurakunnan kirkko, rakennettu 1925. Inkoon aseman lähellä sijaitsevan kirkon tontin lahjoitti alun perin lähistön Vahrsin ja Brännbollstadin tilojen omistaja, kultaseppä Ferdinand Timper. Hän lahjoitti myös suurimman osan kirkon rakentamiseen tarvittavista varoista. Kirkko pystytettiin hänen äitinsä muistoksi.

Inkoon pieni metodistiseurakunta on aktiivinen ja pitää hyvää huolta 1980-luvulla entisöidystä kirkostaan. Aivan uusi urkulehti ja urut muodostavat viimeisimmän lisäyksen kirkkoon. Ne luovat entistä paremmat edellytykset korkealaatuiselle musiikkitarjonnalle, josta seurakunta on kuuluisa.

Valokuva: Inkoon kunta / Laura Taskinen

- kulttuurimaisemaa ja paljon toimintaa ja tekemistä

Siuntio sijaitsee pääkaupungin kupeessa vain 50 kilometriä Helsingistä länteen ja tarjoaa vierailijalle viljavien vainioiden yli ulottuvia kauniita maisemia. Pohjoisessa ja idässä ne muuttuvat luonnonkauniiksi maisemaksi, jolle suuret korkeuserot ovat tyypillisiä.

Siuntion kolme keskiaikaista rakennusta eli kirkko, Suitian linna ja Sjundbyn linna ovat yhdessä vanhojen kartanoiden kanssa osoitus siitä, että seutu on ollut moninaisten toimintojen keskus aina 1400-luvulta alkaen. Mutta asutuksen juuret ovat vieläkin kauempana menneisyydessä, sillä Siuntio oli asutettua seutua jo kivikaudella.

Pääkaupunkiseudun läheinen sijainti on myötävaikuttanut siihen, että muuttaminen Siuntioon on lisääntynyt. Asukasluku läheneekin 6000:ta. Muuttoliike on myös siirtänyt kunnan keskustaa vanhasta kirkonkylästä kohti rautatieaseman ympärille syntynyttä yhdyskuntaa.

Rautatieaseman eteläpuolella sijaitseva osa Siuntiota kuului Neuvostoliiton sodan jälkeen vuokraamaan vuosina 1944–1956 laivastotukikohtana käyttämään alueeseen.

Sekä paikkakunnalla asuville että vierailijoille on tarjolla runsaasti erilaisia aktiviteetteja. Makupaloihin kuuluvat esim. kanoottiretket pitkin Siuntionjokea, golf ja seikkailu neuvostoliittolaisen Porkkalan Parenteesin hengessä.

KOE SIUNTIOSSA:

- Fanjunkars, *kortti 65*
- Gårdskullan maatalousmuseo, *kortti 66*
- Kotiseutumuseo, *kortti 67*
- Kuninkaantie ja Pikkalan silta, *kortti 68*
- Sjundbyn linna, *kortti 69*
- Siuntion rautatieasema, *kortti 70*
- Siuntion kirkko, *kortti 71*
- Kunniaportti Pikkalassa, *kortti 72*

Lisätietoja:

Puh.: +(0)9 260 611 tai +358 (0)50 412 4080 tai +358 (0)9 296 3832?

www.siuntio.fi

- täältä Aleksis Kivi löysi työrauhan

Kirjailija Aleksis Kivi sai pysyvän kodin vuosiksi 1864–1871 Siuntiossa sijaitsevasta Fanjunkarsin vanhasta sotilastorpasta. Täällä hän sai työrauhan edellyttämän huolenpidon rakuunarykmentin lipunkantajantytären Charlotta Lönnqvistin ansioista. Charlotta, joka oli suosittu pitokokki ja lisäksi opetti nuoria tyttöjä taloudenpidossa, piti erityisen hyvää huolta kirjoittavasta vieraastaan. Koska Aleksis Kivi ei esimerkiksi sietänyt kukkivien omenapuiden tuoksua, hakkasi Charlotta eräänä keväänä irti Aleksin ikkunan lähellä kukkivan omenapuun kukat.

Siuntion luonnosta ja ihmisistä tuli Kiven kirjailijanuran inspiraationlähteitä, ja Siuntiossa hän kirjoittikin useimmat tärkeimmistä teoksistaan. Ennen Fanjunkarsiin muuttamistaan Kivi asui eri puolilla pitäjää, mm. veljensä Purnuksen luona, missä syntyikin muutama luku Seitsemään veljekseen.

Siuntion kotiseutumuseo muutti Fanjunkarsiin 1930-luvulla, mutta joutui lähtemään Neuvostoliiton ottaessa Porkkalan alueen haltuunsa 1944. Ns. Porkkalan Parenteesin aikana Fanjunkars purettiin, mutta Pro Fanjunkars -säätien aloitteesta sotilastorppa pystytettiin uudelleen ja vihittiin käyttöön 2006. Ne kotiseutumuseon huonekalut ja esineet, joita Aleksis Kiven oletetaan käyttäneen, on siirretty Fanjunkarsiin. Fanjunkars on nykyään arvostettu matkailukohde, ja sitä käytetään myös kokouksien ja konferenssien järjestämiseen.

GÅRDSKULLAN MAATALOUSHUSEO

- traktorihullujen paratiisi

Yksityinen, yhdellä Suomen suurimmista maataloista sijaitseva maatalousmuseo Gårdskulla on todellinen paratiisi traktoreista kiinnostuneille ja kaikille sellaisille, jotka mielellään tutustuvat elämänmenoon ja sen kehittymiseen maaseudulla 1800- ja 1900-luvuilla. Kokoelmiin kuuluu noin sata veteraanitraktoria ja museoautoja, kotitalous- ja käyttöesineitä sekä suuri määrä maatalouskoneita ja -työkaluja. Esineitä on yhteensä noin 15 000 yhteensä noin 3 000 neliömetrin näyttelyalalla.

Museohallin yläkertaan sisustettu kyläkauppa on varsinainen aarreaitta, jos haluaa nostalgisesti elvyttää henkiin tuttavuuden jo kauan sitten tuotannosta kadonneiden tuotemerkkien ja pakkausten kanssa. Kyläpajassa on esillä työkaluja 1900-luvun alusta.

Museon arvoesineiden joukosta voi mainita mm. Arbor-merkkisen moottorisahan vuodelta 1916 ja Oliver Grain Master -merkkiä olevan Suomen suurimman leikkuupuimurin vuodelta 1937. Kokoelmien vanhimmat traktorit ovat peräisin 1920-luvulta. Museon pihamaalla hyrrää amerikkalainen, Chicago-merkinen tuulimoottori.

Museon heinäkuun alussa järjestämä traktorikarnevaali on suuri, koko perheelle suunnattu tapahtuma, jossa esitellään sekä koneita että työmenetelmiä. Traktoriparaatiin osallistuu traktoreita vuoden 1922 Internationaalista aina 1960-luvun uudempiin malleihin. Fordson-merkkisen, vuosimallia 1932 olevan puukaasutraktorin käynnistäminen on yleensä jännittävä hetki.

Maatalousmuseon yhteydessä toimii kahvila, jolla on A-oikeudet, minkä lisäksi vuokrattavaksi on tarjolla kokoustiloja ja rantasauna.

Valokuva: Gårdskullan maatalousmuseo

KOTISEUTUMUSEO

- kivikaudelta muovikaudelle

Krejangsbergetin rinteellä sijaitseva kotiseutumuseo on saanut käyttöönsä Fredriksbergin vanhan kansakoulun kiinteistön. Lähes 4 000 esineen kokoelmista suurin osa on sijoitettu vanhaan koulurakennukseen, missä mm. Neuvostoliiton laivastotukikohdan tai Porkkalan Parenteesin aikaiset esineet sekä Mona Leon teatterinuket muodostavat pysyvän näyttelyn.

Esineet dokumentoivat siuntiolaisten arkipäivää kivikaudelta muovikaudelle. Eniten tunteita herättää museon viimeinen lisäys eli hammaslääkäripariskunta Nymanin välineet 1900-luvun puolivälistä. Ne on sijoitettu ns. Petroffin tupaan. Tähän välikatottomaan yksikerroksiseen tupaan on kerätty talonpoikaisesineitä. Museokokonaisuuteen kuuluu myös kaksi pylväsaittaa sekä uudisrakennuksena vahtimestarinasunto.

KUNINKAANTIE JA PIKKALAN SILTA

- muistuttavat vanhoista kauppareiteistä

Jo 1300-luvulta on löydetty asiakirjamainintoja Turun ja Viipurin linnojen välillä rannikolla kulkevasta maantiestä, jota kutsuttiin nimellä Suuri Rantatie. Tietä alettiin myöhemmin nimittää Kuninkaantiekseksi, ja se kulkee Siuntion läpi kahdesta suunnasta. Eteläinen reitti kulkee Inkoon ja Degerbyn kautta Sunnavikiin, pohjoinen reitti Virkkalan ohi Siuntion kirkonkylään. Tiet yhtyvät Sunnavikissä ja ylittävät Pikkalan joen Broändassa, Vikträskin eteläpuolella. Paikalla on aiemmin sijainnut kestikievari.

Pirkkalan sillasta löydetyt ensimmäiset asiakirjamaininnat ovat vuodelta 1382. Vesiteiden ja rantatien yhtymäkohdassa on todennäköisesti sijainnut läppäsilta, koska vesiliikenne jatkui ylös Sjundbyn koskelle. Sillan itäpuolella pidettiin 1700- ja 1800-luvuilla suosittu syysmarkkinat. Rantaradan valmistuttua 1900-luvun alussa aina Broändaan saakka ulottunut höyrylaivaliikenne loppui. Samalla loppuivat myös markkinat.

Nykyään paikalla oleva kävelysilta on rakennettu 1991. Aikaisempi silta oli tarkoitus purkaa vuonna 1986, jolloin tielaitos myös päätti, että uutta siltaa ei rakennettaisi. Mutta innokkaat siuntiolaisetpa perustivat Sillanrakentajat-yhdistyksen, joka sai luvan purkaa sillan ja rakentaa uuden. Vanha silta poltettiin syyskuussa 1987, ja uusi silta rakennettiin vanhojen silta-arkkujen varaan. Autoliikenne ei ole sallittua sillalla.

Suomen suurin luontokoulu toimii joen länsipuolella sijaitsevassa Ävikhemmet-nimisessä talossa. Ministeri Rafael ja rouva Hellin Erich ovat lahjoittaneet rakennuksen Siuntion seurakunnalle ja Folkhälsanille.

Kohta jo lähes 450 vuotta on Sjundbyn harmaakivinen linna vartioinut kumpuilevaa maastoa koskineen Tjusträskin ja Vikträskin välisellä joen osuudella. Sjundby mainitaan ensimmäisen kerran jo vuonna 1417, jolloin se oli säteritila. Amiraali ja kenttäeversti Jakob Henriksson Hästesko rakennutti linnan, joka myöhemmin siirtyi Tott-suvun omistukseen neljän sukupolven ajaksi. Tuona aikana linnassa vieraili mm. Kaarina Maununtytär. Kaarinan ja Erik XIV:n tytär Sigrid Vasa oli naimisissa Tottin kanssa.

Vuodesta 1698 lähtien Sjundby on ollut Adlercreutzien sukutila, 1900-luvulta lähtien naislinjassa. Yksi nimekkäimmistä 1900-luvulla linnassa vierailleista henkilöistä on taitelija Helene Schjerfbeck, jota linna ja sen ympäristö innoittivat moniin töihin.

Neuvostoliiton ottaessa Porkkalan alueen haltuunsa 1944 linna sijaitsi rajan väärällä puolella ja sitä kohdeltiin kaltoin. Linnarakennus paikoitellen kaksi metriä paksuine muureineen ja syvine holvikellareineen on entistetty huolellisesti sen jälkeen kun alue saatiin takaisin 1956. Neuvostoliiton laivastotukikohdan ajoista ovat yhä muistona vanhan meijerin päädyn venäjänkieliset tekstit.

Linna toimii yhä nykyäänkin yksityiskotina. Matkailijaryhmiä otetaan vastaan rajoitetussa määrin. Koskessa toimivan voimalaitoksen vieressä sijaitsevaa viljavarastoa vuokrataan erilaisia tilaisuuksia varten.

- josta tuli Skencaféet, jossa on leipomo ja taidegalleria

Helsingin ja Turun välinen rautatie valmistui 1902. Siuntion asemarakennus valmistui seuraavana vuonna, ja postikonttori avattiin saman vuoden lopussa. Helsinki-Karjaa -rantaradan viisi asemarakennusta ovat Bruno Granholmin kansallisromanttiseen tyyliin piirtämiä. Rautatie ja asema merkitsivät nousukautta kunnan tälle osalle. Tämä nousu johti pikku hiljaa siihen, että rautatieasemaa ympäröivästä alueesta tuli Siuntion keskusta. Rautatien tulo merkitsi myös höyrylaivaliikenteen loppua ja nopeaa maitokarjan määrän lisäystä tiloilla, joilta maito nyt voitiin kuljettaa nopeasti meijereihin.

Valokuva: Tammisaaren museo / Nina Andersson

Neuvostoliiton laivastotukikohta 1944–1956 merkitsi viivästystä asema-alueen kehityksessä, mutta menetetty aika kirittiin nopeasti takaisin. Itse rautatieasemaa ei enää käytetä alkuperäiseen tarkoitukseensa: lipunmyynnin ja odotushuoneen tiloissa toimivat nykyään leipomo ja lounaskahvila sekä taidegalleria. Sähköjunavuorot Helsinkiin ja Karjaalle ovat paikkakunnalle muuttavien suosiossa.

- Pietarin avaimet kolmessa eri kohtaa

Pyhä Pietari esiintyy kolmessa eri kohtaa Siuntion kirkossa: ristiinnaulittuna yhdessä seinämaalauksista, kuvattuna vanhan, Kaarina Maununtytären kirkolle lahjoittaman saarnastuolin ovesta ja taivaidenvaltakunnan avaimia kädessään pitävänä veistoksena saarnastuolissa. Samalla hän selittää avaimen esiintymisen Siuntion vaakunassa.

Kirkko, jonka suojelupyhimykseksi Pyhä Pietari nimettiin, rakennettiin 1400-luvulla, ja on siten Siuntion vanhin rakennus. Mutta kirkolla oli samalla paikalla sijainnut edeltäjänsä jo 1300-luvulla. Kellotapulin kivijalka on todennäköisesti 1300-luvulta ja kaikesta päätellen samalta ajalta kuin ensimmäinen kappeli.

Katto- ja seinämaalaukset ovat ensimmäinen katseenvangitsija, kun vierailija astuu sisään kirkkoon. Ne ovat peräisin 1500-luvun alusta, mutta ne kalkittiin piiloon 1700-luvulla. Vuonna 1938 ne otettiin jälleen esiin, ja nykyään ne yllättävät rehevillä kuvauksillaan Raamatun kertomuksista.

Vuodelta 1550 peräisin oleva kastemalja kuuluu kirkon vanhimpiin esineisiin. Erik Flemingin leski Hebbli Siggesdotter Suitiasta lahjoitti maljan kirkolle.

KUNNIAPORTTI PIKKALASSA - mahtipontisen militarismin ilmentymä

Kun Neuvostoliitto palautti Porkkalan alueen 1956, siniseksi maalattuja kunniaportteja oli monissa paikoissa: urheilupaikkojen sisäänkäynneissä, rautatieasemilla, pihoilla, jne. Ne oli tavallisesti rakennettu puusta ja purettiin melko pian. Yhä jäljellä oleva portti oli ainoa, joka oli valmistettu teräksestä. Se oli seissyt Pikkalan kartanon lähelle rakennetun urheilukentän sisäänkäynnin vieressä. Urheilukenttä sijaitsi Kabanovintiellä, joka oli mukulakivillä päällystetty joukkojen- ja panssarivaunujen kuljetustie, jonka komendantti Sergej Kabanov rakennutti Pikkalasta Porkkalanniemelle.

Pikkalan kunniaportille on viitoitus ja sitä ylläpidetään yksityisestä aloitteesta. Portin voi nähdä, kun valtatieltä kääntyy Marsuddintielle. Läpikulku Pikkalan kartanokeskuksen läpi on kielletty.

Valokuva: Maaret Eloranta

- toimelias huvilaidylli ja monipuolista luontoa

Vain 30 kilometriä Helsingistä länteen sijaitsee Kirkkonummi, yksi pääkaupunkiseudun kasvavista kehyskunnista, jolla on pitkät perinteet. Ensimmäiset asukkaat saapuivat siellä tehtyjen löytöjen perusteella alueelle noin 9 000 vuotta sitten. Kirkkonummea on asutettu pohjoisesta, etelästä, lännestä ja idästä, viime vuosikymmenien aikana yhä kiihtyvässä tahdissa. Asukasluku on nykyään yli 34 000.

Huvilat, kartanot ja maanviljelykset Kirkkonummella herättävät huomiota. Ja laajalle ulottuvan kunnan historiaa on sävyttänyt se tosiasia, että sekä kauppiaiden että sotilaiden tärkeimmät reitit sekä maalla että merellä ovat kulkeneet Kirkkonummen kautta.

Ne noin 11 vuotta 1944–1956, jolloin suuri osa Kirkkonummea oli osa neuvostoliittolaista sotilastukikohtaa, ovat vaikuttaneet dramaattiseen lähihistoriaan, ja näiden vuosien jäljet ovat yhä nähtävillä. Paikannimissä voi jäljittää muistoja vielä vanhemmista ajoista, ja sekä ruotsalaisten että virolaisten vaikutus näkyy niissä.

Parasta kaikesta on se, että Kirkkonummi tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia ulkoilmaelämään, joko omatoimisesti tai golfiin, slalomiin, kalastuksen tai veneilyn kaltaisten aktiviteettien merkeissä.

KOE KIRKKONUMMELLA:

- Alisgårdenin kotiseutumuseo Lapinkylässä, *kortti 74*
- Kolsarbyn hautausmaa, *kortti 75*
- Rakennustyövälinemuseo Siikajärvellä, *kortti 76*
- Maatilapuoti Eestinkylässä ja Rehndahlin kotieläinpiha Hilassa, *kortti 77*
- Haapajärven kirkko ja sitä ympäröivä kulttuurimiljö, Eerikinkartano, Navala, *kortti 78*
- Hvitträsk, *kortti 79*
- Kirkkonummen kirkko, *kortti 80*
- Majvikin jugendlinna, *kortti 81*
- Masalan kirkko, *kortti 82*
- Meikon alue venäläisine bunkkereineen, *kortti 83*
- Upinniemen merikappeli, *kortti 84*
- Volsin tähtitorni, *kortti 85*
- Pokrovan veljesyhteisö ja ortodoksinen kirkko, *kortti 86*
- Porkkalan merikylä, *kortti 87*
- Ragvaldsin museo, *kortti 88*
- Sarfvikin kartanon museo, *kortti 89*

Alisgårdens kertoo niistä ajoista, jolloin armeijan upseerit saivat kruunulle eli valtiolle kuuluvia virka-asuntoja. Alun perin Alisgårdens oli kersantin virka-asunto 1700-luvulta. Asunnonvuokraaja rakensi asuinrakennuksen 1827 Evitskogiin, ja se on sittemmin siirretty Lapinkylään ja siitä on tullut kotiseutumuseo. Rakennus koostuu parituvasta, johon kuuluivat leivintupa, vierastupa ja porstua sekä keskellä sijaitseva kammari. Museon monet vanhat esineet antavat hyvän kuvan siitä, miten entisaikaan elettiin maalla.

Kirkkonummen kotiseutuyhdistys ylläpitää museota, joka on avoinna kesälauantaisin klo 11–15 (paitsi juhannuksena) ja sopimuksen mukaan.

KOLSARBYN HAUTAUSMAA

- hautoja Porkkalan vuokra-ajalta

Kolsarbyn hautausmaa muistomerkkeineen Upinniementien vieressä on nykyään ajanjakson 1944–1956 näkyvin muistomerkki ja tunnetuin pyhiinvaelluskohde. Kyseisenä aikana suuri osa Kirkkonummea oli Neuvostoliiton vuokra-aluetta.

Nykyisen muotonsa hautausmaa sai vuonna 1958. Tuolloin sinne oli koottu valtaosa Porkkalaan haudatuista neuvostovainajista. Jo vuokra-aikana paikka oli toiminut hautausmaana, mutta kuolleita oli haudattu myös muualle alueelle.

Lääninhallituksen virallisen, vuonna 1975 tekemän inventaarin mukaan alueella on noin 210 hautaa, mutta todellinen luku lienee noin 500, kun mukaan lasketaan myös mustien hautakivien takapuolella olevat nimet.

Suomen valtio ylläpitää ja hoitaa hautausmaata, missä Venäjän lähettiläs käy säännöllisesti tervehdyskäynnillä.

Valokuva: Maaret Eloranta

RAKENNUSTYÖVÄLINEMUSEO

- paljon mielenkiintoisia työvälineitä

Rakennustyöläisten liitto on sijoittanut tämän erikoismuseon konferenssi- ja koulutuskeskukseensa Siikarantaan Siikajärvelle. Museossa on laaja kokoelma perinteisiä työkaluja, joita rakennustyöläiset entisaikaan käyttivät.

MAATILAPUOTI EESTINKYLÄSSÄ

- herkullinen johdatus paikalliseen maanviljelyyn

Maatilapuoti Kärrasin ja Fräsarsin tiloilla edustaa nykyaikaisen suomalaisen maanviljelyn menestyksestä panostusta paikallisesti tuotettuihin tuotteisiin. Hyvin varustetussa kaupassa on nykyään laajan tavarantoimittajaverkoston toimittamana suuri valikoima tuotteita. Kaupasta voi löytää

kaikkea juureksista, jauhoista ja kuvioneulotuista puseroista linnunsiemeniin ja hilloihin. Maatilapuodin omasta leipomosta saadaan sekä ruokaleipää että kahvileipää, ja jälkimmäistä voi nauttia kaupan vieressä sijaitsevassa kahvilassa. Tarjolla on tilauksesta mielenkiintoinen opastus sekä tilojen että Maatilapuodin historiaan.

Fräsars on Kirkkonummen kolmanneksi vanhin sukutila. Vuodesta 1991 lähtien tilat ovat kuuluneet Ingemo (synt. Öfverström) ja Henrik Fröbergille. Maatilapuoti rakennettiin vuonna 1993 Kärrasin vanhaan maakellariin ja lisärakennus valmistui syksyllä 2002.

Hilan naapurikylässä sijaitsee Rehndahlin kotieläinpiha, joka on auki ympäri vuoden ja tarjoaa paljon mielenkiintoista nähtävää ja koettavaa kaikenikäisille.

Maatilapuoti
Eestinkyläntie 316
Puh.: +358 (0) 9 2982075
www.maatilapuoti.com

Rehndahlin pieneläinpiha, Hilantie 100
Puh.: +358 (0)40 584 9288
www.rehndahl.fi

HAAPAJÄRVEN KIRKKO

- jonka kylän asukkaat rakensivat talkootyönä

Haapajärven kirkko Pohjois-Kirkkonummella vihittiin käyttöön 1823 ja on koko seudun asukkaat taakseen keränneen talkootoiminnan ja lahjoitusinnon tulos. Pääsisäänkäynnin kiviportaat ovat ainutlaatuiset, että ne on suojeltu eikä niitä saa muuttaa. Kellotapuli valmistui 1850.

Tunnelmallinen kirkko on erityisen suosittu häiden ja ristiäisten pitopaikkana. Kirkko toimi myös jonkin aikaa Kirkkonummen pääkirkkona, kun keskusta ja seurakunnan eteläiset osat kuuluivat Neuvostoliiton laivastotukikohtaan 1944–1956.

Lähellä kirkkoa sijaitsee Navalan puiston ympäröimä perinteikäs Eerikinkartano. Puisto ja kartano muodostavat osan suurimmasta yksityisestä lahjoituksesta, minkä Kirkkonummen kunta koskaan on saanut. Päärakennus toimii kokous- ja juhlatilana, ja puistossa on tanssilato, jossa järjestetään juhannusjuhlat.

Valokuva: Timo Merensilta

Arkkitehdit Herman Gesellius, Armas Lindgren ja Eliel Saarinen tulivat jo heti Teknillisestä korkeakoulusta valmistuttuaan maailmankuuluiksi. He olivat nimittäin piirtäneet Suomen paviljongin Pariisin vuoden 1900 maailmannäyttelyyn. Heti tämän jälkeen he ostivat maa-alueen Vitträskistä ja rakennuttivat Hvitträskin vuosina 1901–1903. Kaikki kolme rakensivat kukin oman kansallisromanttisen tyyllisen talonsa luonnonkivestä ja hirrestä kallioisen tontin korkeuserot taitavasti huomioon ottaen.

Eliel Saarisen piirtämä päärakennus rakennettiin seitsemään tasoon ja toimii nykyään museona. Saarisen perhe asui päärakennuksessa, ja kaikki huonekalut ovat Eliel Saarisen piirtämiä.

Armas Lindgren piirsi pohjoisen siiven, mutta se paloi vuonna 1922. Uudelleen rakennetun siiven piirsi Eliel Saarisen poika Eero. Siiven ja päärakennuksen välissä oli arkkitehteillä yhteinen ateljee. Ateljeessa vieraili monia kuuluisuuksia, heidän joukossaan Akseli Gallen-Kallela.

Herman Gesellius rakensi pikku huvilaksi kutsutun talonsa pihamaan toiselle puolelle. Pikku huvilassa toimii nykyään ravintola ja kahvila.

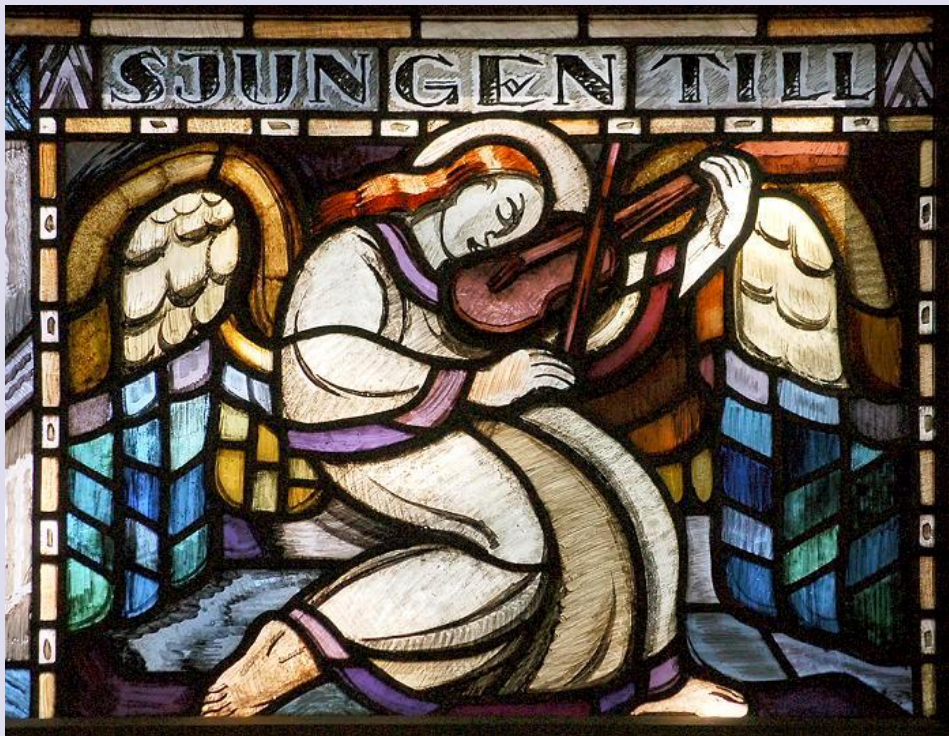
Monta hyvin onnistunutta suunnitelmaa on työstetty Hvitträskissä, esimerkkeinä Helsingin rautatieasema ja kansallismuseo. Myös Kirkkonummella sijaitsee monta rakennusta, jotka ovat Hvitträskin arkkitehtien kädenjälkeä.

Valokuva: www.nba.fi / Museovirasto

KIRKKONUMMEN KIRKKO

- kuuluisia lasimalauksia

Valokuva: Timo Merensilta

Milloin Kirkkonummen keskustalle nyt leimansa antavaa harmaakivikirkkoa oikeastaan alettiin rakentaa? Jo 1200-luvulla - vaiko vasta 1400-luvulla? Tutkijoiden keskuudessa on yhäkin asiasta eriäviä mielipiteitä. Yksi asia kuitenkin on varma: rakentamisen alkamisesta lähtien kirkkoa on monta kertaa laajennettu. Tuloksena on nykyinen suurenmoinen ristinmuotoinen kirkko, jossa on tilaa 550 henkilölle.

Kirkkonummen pitäjän 600-vuotisjuhlia varten 1930 tilattiin neljä lasimalausta taiteilija Lennart Segerstrålelta. Lasimalaukset kuuluvat yhä kirkon arvokkaimpiin aarteisiin, vaikka ne pitikin evakuoida siksi aikaa kun Neuvostoliiton laivastotukikohta toimi Porkkalan alueella. Kirkossa vierailijat arvostavat myös Lennart Segerstrålen evakuoinnin edellä tekemää yksinkertaista hiilipiirustusta, joka melkein sai aikaan vakavan poliittisen selkkauksen.

Neuvostoliiton laivastotukikohdan aikaan kirkkoa käytettiin tanssi-, teatteri- ja elokuvahuoneistona. Kirkon kunnostusta varten saatiin merkittäviä lahjoituksia, myös pohjoisista naapurimaista; 32-äänikertaiset urut ovat peräisin Tanskasta.

Myös Bey Hengin suunnittelema, kirkon alapuolella sijaitseva uurnalehto laajoine istutuksineen on vierailun arvoinen.

MAJVIKIN JUGENDLINNA

- jolla on menneisyys vakoilukeskuksena

Majvikin ylväs jugendlinna rakennettiin jo 1900-luvun alussa ja sen on todennäköisesti suunnitellut Armas Lindgren. Majvikin ensimmäinen omistaja oli professori A. E. af Forselles. Linna on hyvin säilynyt kaikkine hienostuneine jugendyksityiskohtineen. Suuri osa Forsellesin istuttamista jalo- ja harvinaisista puista, pensaista ja kasveista on yhä jäljellä linnaa ympäröivässä puistossa.

Neuvostoliiton käyttäessä Porkkalan aluetta laivastotukikohtana sai linna uuden tehtävän. Koska linna sijaitsi lähellä rajaa ja korkealla, Kirkkonummen toiseksi korkeimmalla kalliolla, oli se erimainen vakoilukeskus, josta tarkkaan seurattiin suomalaisten puolustusvoimien toimia. Linnassa myös koulutettiin vakoojia.

Linna on nykyään osa Majvikin kokous- ja kongressihotellia.

- 2000-luvun kirkko apostoli Matteuksen hengessä

Masalan kirkon seinien ja värikkään mosaiikkilattian symbolit ovat selviä ja syvästi Raamattuun, etenkin Matteuksen evankeliumiin ankkuroituja. Kirkko on aivan johdonmukaisesti saanut nimen Matteuksenkirkko myös siinä mielessä, että Masalassa asuu paljon lapsia ja toiveena on, että lapsiperheet löytäisivät tiensä kirkkoon.

Masalan kirkko vihittiin käyttöön helmikuussa 2000 ja on epätavallisen yhtenäinen arkkitehtoninen luomus. Piirustukset tehnyt arkkitehti Erkki Pitkäranta on yhdessä taiteilija Jan-Erik Anderssonin kanssa konkretisoinut symbolikylläisen sisustuksen käytännön taiteeksi. Nämä kaksi ovat myös suunnitelleet kaikki kirkkotekstiilit, jotka paikalliset osaajat ovat toteuttaneet.

Valokuva: Timo Merensilta

Valokuva: Maaret Eloranta

Meikon erämaa-alue suuren kirkasvetisen Meiko-järven äärellä sijaitsee Myllykylässä Pohjois-Kirkkonummella. Meiko on osa Kirkkonummen ja Siuntion kunnissa sijaitsevaa, kokonaispinta-alaltaan lähes 2000 hehtaarin Natura 2000 -aluetta. Suuri osa alueen rannoista, lehdoista ja vanhoista metsistä on rauhoitettuja tai suojelualueita.

Luonto on monipuolista vanhoine metsineen ja rehevine lehtoineen. Monissa paikoin peruskallio on esillä, ja notkelmissa on pieniä rämeitä. Alueen lintulajistoon kuuluu mm. huuhkaja, pyy ja kehrääjä.

Meikossa on levähdyspaikkoja ja eriomaisia polkuja, jotka helpottavat suunnistusta.

Neuvostoliiton laivastotukikohdan pohjoinen raja kulki kyseisen metsäalueen läpi. Tukikohdan mailla tehtiin mittavia linnoitustöitä 1944–1956. Kaksi vahvistettua tykistöbunkkeria ja ympäröivät juoksuhaudat on merkitty kyltein, mutta metsä kätkee uumeniinsa kymmeniä juoksuautoja, bunkkereita ja rajamerkkejä.

UPINNIEMEN MERIKAPPELI

- innoituksen lähteenä meri

Kuin aaltoja leikkaavan aluksen keula. Upinniemen merikappelin suunnittelijan arkkitehti Mikko Heliövaaran pyrkimyksenä on välittää tuo vaikutelma. Kellotorni vahvistaa vaikutelmaa.

Upinniemen merikappeli on ensimmäinen itsenäiseen Suomeen rakennettu sotilaskirkko. Kappeli vihittiin käyttöön vuonna 1965. Se sijaitsee varuskunta-alueella, joka aikoinaan kuului Upinniemen tilaan. Neuvostoliitto perusti paikalle sotasataman sinä aikana, kun neuvostoliittolainen laivastotukikohta vaikutti alueella. Suomen puolustusvoimat ottivat sataman käyttöönsä, kun Porkkala saatiin takaisin.

Merikappelissa vierailu edellyttää varuskunnan esikunnan myöntämää erikoislupaa. Kirkkonummen seurakunnat järjestävät joskus kappelissa jumalanpalveluksia yleisölle.

Valokuva: Maaret Eloranta

- aina auki sunnuntai-iltaisoin, jos on hyvä näkyvyys

Vain muutama kilometri Kirkkonummen keskustasta, Volsin vanhainkodin läheisyydessä sijaitsee Kirkkonummen Komeetta -yhdistyksen tähtitorni. Tarkkailuolosuhteet ovat ihanteelliset, näkyvyys on hyvä eikä häiritseviä valonlähteitä ole. Observatorio on auki aina sellaisina sunnuntai-iltoina, jolloin on hyvä näkyvyys.

Valokuva: Seppo Linnaluoto

Pokrovan kirkon kullattu kupoli loistaa kuin aurinko Jorvaksen maisemien yli ja hälventää kaikki epäilykset rakennuksen käyttötarkoituksesta. Pokrova tarkoittaa Neitsyt Marian suojelusta. Nimi annettiin Dannebrogin kiinteistölle, kun Isä Hariton vuonna 1996 käynnisti valtavan työn, josta osoituksena on nykyään veljeskunta, jonka tavoite on saada luostariasema.

Vanha hevostalli, jota Neuvostoliiton laivastotukikohdan aikaan 1944–1956 käytettiin leipomona, on venäläisten ikonimaalareiden ja monien talkoolaisten avulla muutettu värejä räiskyväksi kirkoksi. Itse päärakennuksessa on kirkko ja viihtyisä ruokasali, jossa vieraita kestitään herkuilla, joissa on mukana annos venäläisyyttä.

Puutarha, jota vuosien varrella on kunnostettu ja täydennetty, on nautittavan rauhaisa keidas. Ja vierailijalla on mahdollisuus viivähtää hetki kauemmin: uudisrakennuksessa on majoitustiloja.

Pokrova ottaa vierailijoita vastaan rajoitetussa määrin, etukäteen sovittuina aikoina; säännöllisesti järjestetään myös avointen ovien päiviä, jolloin myytävänä on borssikeittoa ja kaalipiirakoita.

Suomen ortodoksinen arkkihiippakunta on autonominen kirkko, joka kuuluu Konstantinopolin ekumeenisen patriarkan yhteyteen. Kirkon jäsenmäärä on noin 60 000.

- on hyvin varustettujen virkistysalueiden ympäröimä

Helsingin ja Hangon välisen väylän varrella, Porkkalanniemen eteläisimmässä kärjessä sijaitsee Porkkalan merikylä ja vierassatama. Se on veneilijän lähin etappi länteen Helsingistä lähdettäessä. Dragesvikenin suojaisessa satamassa on 30 vierasvenepaikkaa ja huoltorakennus, jossa on käymälä, sauna, suihku ja pesutupa. Satama-alueella on kauppa, kahvila, kesäravintola terasseineen ja polttoaineenmyyntipiste. Satamassa on myös vesillelaskuramppi, joka on suosittu urheilukalastajien keskuudessa.

Vierasvenesatamaa ympäröivät Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen, Kirkkonummen kunnan, Vantaan kaupungin ja Nurmijärven kunnan omistamat alueet. Virkistysalueella on opastuskylttejä, parkkipaikkoja, katettuja keittopaikkoja, tulentekopaikkoja, kaivoja ja käymälöitä.

Valokuva: Jonna Harju

Valokuva: Maaret Eloranta

Ragvaldsin tilan päärakennus on sisätiloiltaan säilytetty sellaisena kuin se oli tilan viimeisen omistajan Bertil Malmströmin eläessä. Nykyinen päärakennus rakennettiin jo 1800-luvun alussa. Bertil oli säästäväinen poikamies, joten hänen vanhempiensa 1800-luvulla hankkimat huonekalut ovat yhä jäljellä salissa ja tuvassa.

Museoalueella sijaitsevan Eliasvillan näyttely on omistettu ajanjaksolle 1944–1956, jolloin iso osa Kirkkonummea kuului Neuvostoliiton laivastotukikohtaan. Näyttelyyn kuuluu mm. valokuvaaja Jan Kailan kuvasarja ”96 venäläistä esinettä”.

Ragvaldsin päärakennuksen vieressä sijaitseva renkitupa on muutettu toimintatiloiksi, joissa on mm. lapsille tarkoitettu museoverstas.

Vanhat koristekasvit ja muut perinteiseen maatalousympäristöön kuuluvat kasvit rehottavat museoalueella, johon on myös perustettu opetuspuutarha, jossa on vanhoja viljely- ja hyötykasveja. Poimi saksalaisen kirvelin siemen, joka maistuu anikselta ja lakritsalta. Kasvi kasvaa villinä monien vanhojen tilojen lähistöllä, ja sitä voi nauttia muistona virolaisen Padisen luostarin munkeista, jotka toivat mukanaan myös viljelytaitoja Suomen etelärannikolle.

Valokuva: Börje Forsberg

Sarfvinin kartanon historia ulottuu 1500-luvulle. Nykyinen päärakennus rakennettiin vuoden 1890 tienoilla, ja Kirkkonummen kotiseutuyhdistys sai kartanokeskuksen käyttöoikeuden kartanon viimeisen omistajan Anna Nymanin tahdon mukaisesti.

Kartano toimii nykyään museona, jossa on monia jännittäviä yksityiskohtia. Museosta löytyy mm. vuodelta 1786 peräisin oleva ryijy ja kaakeliuuni, jonka muotoilua on todennäköisesti innoittanut New Yorkissa sijaitseva Vapaudenpatsas. Keittiössä voi tutustua aina 1950-luvulle käytössä olleisiin taloustavaroihin, mukana tietenkin myös rex-purkkeja.

Kartano sijaitsee aivan sen rajan vieressä, joka piirrettiin kun Neuvostoliitolla oli laivastotukikohta Porkkalan alueella. Tuona aikana Anna Nyman ja hänen sisaruksensa asuivat mm. Pernajassa ja Porvoossa, ja ullakolla on paljon tuonaikaisia esineitä.

Projektityöryhmä

Hanke Regional turismutveckling i västra Nyland

Lena Selén, toimitaja

Niklas Andersson, projektipäällikkö

Up för turism & up för företagsekonomi, Yrkeshögskolan Sydväst 2007

Linda Hongell, Teamledare, UP Turism

Aronen Aila

Björklöf Linda

Bäcklund Monika

Fagerholm Erica

Fortelius Tove

Furu Charlotta

Grahn Michaela

Hellström Annu

Kautiala Henri

Kvarnström Malin

Lillgäls Sofia

Lindholm Laura

Mattson Elisabeth

Nyblom Tanya

Pakalén Jemima

Qvarnström Maggie

Rehn Åsa

Salonen Nikolai

Söderström Linda

Söderström-Rehn Yvonne

Urvas Milla

Projektet Regional turismutveckling i västra Nyland är finansierat av Europeiska utvecklings och garantifonden för jordbruket (EUGFJ) och statlig medfinansiering för den av EU delfinansierade utveckling av landsbygden inom Leader+ programmet på Pomoväst r.f. området. Projektet ägs av Yrkeshögskolan Sydväst.